గొర్రెల పెంపకం

శ్రీ వేంకటేశ్వర పశువైద్య విశ్వవిద్యాలయం, తిరుపతి

గొర్రెల పెంపకం

సంకలనం

నిరంతర పశువైద్య విద్య మరియు
సమాచార కేంద్రం

శ్రీ వేంకటేశ్వర పశువైద్య విశ్వవిద్యాలయం

తిరుపతి

తొలిపలుకు

రైతాంగం పశువుల పెంపకంలో పరిశోధనల సారాన్ని ఆకళింపు చేసుకుని తదనుగుణంగా అవసరానికి తగ్గట్లుగా మార్పులు చేర్పులు ఆచరిస్తే పశుపోషణ లాభసాటియైన వృత్తి అవుతుంది. రైతు స్వీయ అనుభవానికి నూతన సాంకేతిక పరిజ్ఞానం తోడైతే రైతు నికరాదాయం పెరిగే అవకాశం ఉంది.

రైతులు ఎదుర్కొంటున్న సమస్యలను ఎప్పటికప్పుడు వాస్తవిక దృష్టితో విశ్లేషించుకుంటూ, పరిష్కారాలను అన్వేషించి, ఫలితాలను రైతులకు అందించడమే ప్రధాన ధ్యేయంగా శ్రీవేంకటేశ్వర పశువైద్య విశ్వవిద్యాలయం కృషి చేస్తున్నది. ఈ పుస్తకములో పొందుపరచిన నూతన శాస్త్రీయ పద్ధతులను, కాలానుగుణ యాజమాన్య పద్ధతులను రైతులు ఆచరించి, తద్వారా పశువులు, జీవాలు, సీమపందులు, కోళ్ళు మరియు చేపల పెంపకాన్ని లాభసాటిగా తీర్చిదిద్దుకోగలరని ఆశిస్తున్నాను.

పశుపోషణ మరియు అనుబంధ రంగాలు లాభ సాటిగా ఉండాలంటే పశు ఆరోగ్య పరిరక్షణ, యాజమాన్య పద్ధతులపై విషయ పరిజ్ఞానం మరియు శాస్త్రీయ విజ్ఞానం అత్యంత కీలకమైనది. దీనిని సరియైన పద్ధతిలో సరళమైన భాషలో రైతులకు చేరువ చేసే ప్రయత్నమే ఈ పుస్తకం. పశుపోషకులందరికీ ఈ శాస్త్రీయ పరిజ్ఞానం ఉపయోగపడి, వారి ఆర్థికాభివృద్ధికి దోహదపడుతుందని ఆశిస్తూ...

మీ

(డా॥ వి. పద్మనాభ రెడ్డి)

ఉపకులపతి

విషయసూచిక

క్ర.సం.	విషయం		పేజి నెం.
1.	గొర్రెల పెంపకం	...	01
2.	గొర్రెల వసతి	...	07
3.	గొర్రెల పోషణ	...	12
4.	గొర్రె పిల్లల యాజమాన్యం	...	21
5.	గొర్రెలలో సాధారణ వ్యాధులు – నివారణ	...	25
6.	వలస గొర్రెల పోషణ, యాజమాన్యం	...	36

1. గొర్రెల పెంపకం

గొర్రెలు గ్రామీణ ప్రాంతాల్లోని సన్నకారు, చిన్నకారు రైతాంగానికి, భూమిలేని నిరుపేదలకు జీవనోపాధి కల్గిస్తూ, కరువు సమయంలో కూడా వీరిని ఆదుకుంటాయి. తక్కువ వర్షపాతంగల తెలంగాణా, రాయలసీమ మరియు మెట్ట ప్రాంతాలున్న ఆంధ్ర ప్రాంతం గొర్రెల పెంపకానికి అనువుగా ఉంది. గొర్రెల ద్వారా లభించే ఉన్ని, మాంసము, తోలు, ఎరువులు మొదలైన ఉత్పత్తులు మనకు ఎంతగానో ఉపయోగపడుతున్నాయి. మాంసానికి రోజు రోజుకు పెరుగుతున్న గిరాకీ కారణంగా గొర్రెల అమ్మకంలో గాని, లాభాలను ఆర్జించడంలో కాని అవకాశాలు ఎక్కువగా ఉన్నాయి. గొర్రెల పెంపకం పాడి పశువుల పెంపకం కంటే చాలా సులువు. పంట పొలాల్లో వృధాగా పెరిగే గడ్డి, పంటల్లోంచి వచ్చే ఉప ఉత్పత్తులు, పశుగ్రాస చెట్ల ఆకులు మొదలగు వ్యర్థ పదార్థాలను తిని మంచి మాంసాన్ని ఉత్పత్తి చేస్తాయి. ఇంతేకాకుండా వీటి పెంపకానికి ఎక్కువ ఖర్చుతో నిర్మించిన పాకలు అవసరం లేదు. ప్రాంతీయంగా అందుబాటులో ఉండే గడ్డి, తాటాకులు, రాతి స్థంబాలను ఉపయోగించి గొర్రెల పాకలను అతి తక్కువ ఖర్చుతో నిర్మించడం శ్రేయస్కరం. అతి తక్కువ ఖర్చుతోనే గొర్రెల పెంపకాన్ని ప్రారంభించ వచ్చును.

గొర్రెల పెంపకాన్ని మూడు రకాల పద్ధతుల్లో చేపట్టవచ్చును.

విస్తృత పద్ధతి (Extensive System) : ఇది సాధారణంగా గ్రామీణ ప్రాంతాల్లోని రైతులు, గొర్రెల కాపరులు ఆచరించే పద్ధతి. గొర్రెలు రోజంతా ఉదయం నుంచి సాయంత్రం వరకు పంట పొలాల్లో, బంజరు భూమి, అటవీ ప్రాంతాల్లో, పచ్చిక బయళ్ళలో మేసి రాత్రి అయ్యేసరికి ఇంటికి వస్తాయి. లేదా పంట పొలాల్లోనే ఎరువు కొరకు మంద కడతారు. వీటికి ప్రత్యేకమైన పాక ఉండదు. ఈ పద్ధతి వల్ల ఖర్చు తక్కువ, గాలి వెలుతురు పుష్కలంగా లభిస్తాయి. కాని ఎండకు, వానకు, చలికి రక్షణ దొరకదు. అన్ని కాలాల్లో సరియైన గడ్డి దొరకదు. బయట ఎక్కువగా తిరగడం వల్ల చాలా శక్తి తిరగడానికే ఖర్చు అవుతుంది. ఇతర యాజమాన్య పద్ధతులు చేపట్టడం కష్టతరం.

పాక్షిక సాంద్ర పద్ధతి (Semi Intensive System) : ఈ పద్ధతిలో గొర్రెలను కొద్ది గంటల పాటు పచ్చిక బయళ్ళలో మేపి మిగతా సమయం అంతా ఇంటివద్ద పాకలలో ఉంచి పెంచుతారు. అంతేకాక పాకలలో వాటికి పచ్చిగడ్డి, దాణా, త్రాగటానికి నీరు

మొదలగునవి సమకూర్చుతారు. ఈ పద్ధతిలో ఎంపిక చేసిన పొట్టేళ్ళతోనే ఆడ గొర్రెలను జతకలపవచ్చును. బయట వృధాగా వున్న పచ్చికబయళ్ళను సమర్ధవంతంగా ఉపయోగించవచ్చును. పరాన్న జీవులను నిర్మూలించవచ్చును.

సాంద్ర పద్ధతి (Intensive System) **:** ఎప్పుడూ గొర్రెలు పాకల్లోనే ఉంటాయి. వీటికి నిర్ణీత మోతాదులో పచ్చిగడ్డి, దాణాను ఏర్పాటు చేయాలి. పరిశుభ్రమైన నీటిని ఎల్లప్పుడూ అందుబాటులో ఉంచాలి. జీవాల లెక్కింపు, మందులు త్రాగించడం, టీకాలు వేయడం సులువుగా ఉంటుంది. పశుగ్రాసం వృధాకాదు. అయితే పాకలను పరిశుభ్రంగా ఉంచాలి. షెడ్లలోనికి గాలి వెలుతురు సరిగా ప్రసరించేలా చూడాలి. పచ్చి పశుగ్రాసాలను చొప్పకోయు యంత్రం (chaff cutter) తో చిన్న ముక్కలుగా చేసి దాణా తొట్లలో అందించడం శ్రేయస్కరం.

గొర్రెల జాతులు

గొర్రెల నుండి అధిక లాభాలు పొందేందుకు ఆయా ప్రాంతాలకు అనువైన జాతిని ఎంపిక చేసుకోవాలి. మన రాష్ట్రంలోని రాయలసీమ, కోస్తా ప్రాంతాల్లో “నెల్లూరు” జాతిని, తెలంగాణా ప్రాంతంలో “దక్కని” జాతిని పెంచుతున్నారు.

గొర్రెల మనుగడ ఆ ప్రాంత నేల స్వభావం, వాతావరణం, వర్షపాతం, గాలిలో తేమ మరియు మేత లభ్యత మీద ఆధారపడి వుంటుంది. అధిక ఉష్ణోగ్రత, అధిక తేమ ప్రదేశాల కంటే అధిక ఉష్ణోగ్రత, తక్కువ తేమ ఉన్న ప్రదేశాల్లో గొర్రెలు బాగా అభివృద్ధి చెందుతాయి. మెట్ట వ్యవసాయంపై ఆధారపడిన రాయలసీమ, తెలంగాణా ప్రాంతాల్లో గొర్రెల పెంపకం ఎక్కువ.

నెల్లూరు జాతి

దీనిని మాంసోత్పత్తికి మాత్రమే పెంచవచ్చు. మన దేశంలోని జాతులన్నింటి కంటే ఎత్తైనది. నెల్లూరు జాతి గొర్రెలు తెలుపు, నలుపు రంగులో (జోడిపి రకం) గాని, పూర్తిగా తెలుపు రంగులో కాని (పల్ల రకం), గోధుమవర్ణం రంగుల్లో గాని కన్పిస్తాయి. ఇవి ఉన్నిని ఉత్పత్తి చేయవు. మాంసానికి మాత్రమే పనికి వస్తాయి. మగవి 35–40 కిలోలు, ఆడవి 25–30 కిలోలుంటాయి. మాంసోత్పత్తిలో కాని, శరీర పరిమాణంలో కాని ఈ మూడు రకాల్లో పెద్ద తేడా లేదు. మన రాష్ట్రంలో జోడిపి మరియు గోధుమ

వరపు గొర్రెలు ఎక్కువ ప్రాచుర్యం పొందాయి. నెల్లూరు జొడిపికి అనువైన ప్రావంతాలు ప్రకాశం, నెల్లూరు, చిత్తూరు జిల్లా. నెల్లూరు బ్రౌను ముఖ్యంగా కడప, అనంతపురం, కర్నూలు, కోస్తా జిల్లాలలో కనబడుతుంది. అంతేకాకుండ తెలంగాణ ప్రాంతానికి కూడా అనువైన రకం. నెల్లూరు పల్లరకం గొర్రెలు కొన్ని ప్రాంతాలకు ముఖ్యంగా ఆత్మకూరు, పొదలకూరు (నెల్లూరు జిల్లా) మరియు చిత్తూరు జిల్లా పరిమితమైనది. శ్రీకాకుళం, విజయనగరం, విశాఖపట్టణం జిల్లాలు (ఉత్తర కోస్తా జిల్లాలు) కు విజయనగరం గొర్రెలు అనుకూలం. ఇవి దాదాపు నెల్లూరు జాతి గొర్రెల వలె మాంసోత్పత్తి రకం.

వివిధ వయస్సుల్లోని నెల్లూరు జాతి గొర్రెల బరువు

గొర్రె వయస్సు	బరువు (కేజీలు)
పొట్టేళ్ళు	40-50
ఆడ గొర్రెలు	25-35
ఆరునెలల వయస్సులో	19-20
మూడునెలల వయస్సులో	12-15
పుట్టిన పిల్ల	2.5-3.0

దక్కని జాతి

ఈ జాతి గొర్రెలు నల్లగా, పొట్టిగా ఉండి కంబళ్ళు, తాళ్ళు నేయడానికి ఉపయోగపడే తక్కువ నాణ్యతగల ఉన్ని మరియు మాంసోత్పత్తికి ప్రసిద్ధి. ఈ రకం ఉత్తర, దక్షిణ తెలంగాణాలో ఎక్కువ మరియు కర్నూలు, అనంతపురం జిల్లాలలోని కొన్ని ప్రాంతాలలో కనబడతాయి.

గొర్రె వయస్సు	బరువు (కేజీలు)
పొట్టేళ్ళు	25-30
ఆడ గొర్రెలు	20
ఆరునెలల వయస్సులో	13-15
మూడునెలల వయస్సులో	9-12
పుట్టిన పిల్ల	1.5-2.0

దక్కని జాతి గొర్రెలు నలుపు రంగులో ఉండి ముతక ఉన్నిని, మాంసాన్ని ఉత్పత్తి చేస్తాయి. మగ పొట్టేళ్ళు 25-30 కిలోల బరువు, ఆడ గొర్రెలు 20-25 కిలోల బరువు తూగుతాయి.

బళ్ళారి జాతి గొర్రెలు కర్నూలు, అనంతపురం, మహబూబ్‌నగర్ జిల్లాల్లో ఉంటాయి. ఈ తెలుపు రంగులో ఉండే గొర్రెలు మాంసాన్ని మరియు ముతక రకం ఉన్ని ఉత్పత్తి చేస్తాయి.

అంటువ్యాధులు లేని గొర్రెల్ని, ఆరోగ్యంగా ఉన్న వాటిని, యుక్త వయస్సులో ఉన్న వాటిని, కవల పిల్లల్నించి వచ్చిన వాటిని, ఎన్నుకోవడం మంచిది. మంచి జాతి లక్షణాలు పూర్తిగా ఉండి, బలిష్ఠంగా ఉన్నవి ఎన్నుకోవడం లాభదాయకం.

గొర్రెల ఎంపికలో మెళుకువలు

- గొర్రెలు కొనుగోలు చేసేటప్పుడు తగిన జాగ్రత్తలు పాటించాలి. ఆడ గొర్రెలను వంశ లక్షణాలు మరియు వాటి సామర్థ్యాన్ని పరిగణలోనికి తీసుకొని ఎన్నుకోవాలి.
- శరీర నిర్మాణం, జాతి లక్షణాలు అత్యంత గుణాత్మకమైనవై వుండాలి.
- ఎంపిక చేసుకున్న ఆడ గొర్రెలకు త్వరగా ఎదిగి ఎదకు వచ్చే లక్షణాలు ఉండాలి.
- ఆడ గొర్రెకు మంచి సంతానోత్పత్తి లక్షణాలు ఉండాలి.
- అనువంశికంగా ఆ జాతి ఆర్థికంగా ఎంత ఆదాయాన్ని ఇస్తున్నదో చూడాలి.
- తీసుకున్న ఆహారానికి ఇచ్చే లాభాలకు సమన్వయం ఉండాలి.
- మందలో పునరుత్పత్తి శక్తి తగ్గిన వాటిని మరియు పళ్ళులేని గొర్రెలను ఏరివేయాలి.
- ఆడ గొర్రెలను సంతలో కొనరాదు. రైతుల మందలో చూసి కొనాలి.
- ఒక సంవత్సరం కన్నా ఎక్కువ కాలం కట్టుకురాని గొర్రెలను, గొడ్డుమోతు జీవాలను మంద నుండి ఏరివేయాలి.
- చూడి లేదా తొలిసారి ఈనిన గొర్రెలను కొన్నచో నాలుగు కాలాల పాటు మందలో ఉండి లాభాన్నిస్తాయి.

పొట్టేళ్ళ ఎంపిక

మంద అభివృద్ధికి ఆరోగ్యవంతమైన పిల్లల ఉత్పత్తికి పొట్టేళ్ళ ఎంపిక ఎంతో ముఖ్యం. పొటేళ్ళ ఎంపికలో ఈ క్రింది విషయలు గమనించాలి.

- మంచి జాతి లక్షణాలు కలిగి ఉండాలి.
- శరీర సౌష్టవం, పొడవు, ఎత్తు మరియు బరువు బాగా ఉండాలి.
- పొట్టేళ్ళు బలమైన కాళ్ళు, చక్కటి గిట్టలు, చురుకుదనం కలిగి ఉండాలి.
- వృషణాలు రెండు సమానంగా, వయస్సుకు సరిపడ పరిమాణంలో ఉండాలి. వృషణాలు బయటివైపునకు కనిపిస్తు మృదువుగా వుండి వ్యాధులు లేకుండా వుండాలి.
- పురుషాంగంలో ఎలాంటి లోపం ఉండరాదు. వీర్యం మంచి గుణాత్మకమైనదై ఉండాలి.
- పొట్టేలును మందపై వాడడానికి కనీసం ఒకటిన్నర సంవత్సరాల వయస్సు కలిగి ఉండాలి.
- కవల పిల్లల నుండి వచ్చిన పొట్టేలైతే మంచిది.
- జన్మతో వచ్చిన, మధ్యలో వచ్చిన వంశ పారంపర్యమైన లోపములు, అవలక్షణములు ఉండరాదు.
- అనువంశికంగా సంక్రమించే ఎటువంటి వ్యాధులు ఉండరాదు.
- సంకరణ కోసం వదలినపుడు పొట్టేలు బాగా చురుగ్గా కనిపించాలి.
- మందలో ప్రతి 30 ఆడ గొర్రెలకు ఒక పొట్టేలు చొప్పున ఉంచాలి.
- పొట్టేలును ప్రక్క మంద నుండి, గ్రామం లేదా ప్రభుత్వ ఫారంల నుండి పొందాలి.
- వంశక్రమ సమాచారం పుట్టిన, ఎడబాపిన బరువు 6 మాసాల బరువు ఆధారంగా ఎంపిక చేసుకోవాలి.

గొర్రెలలో పునరుత్పత్తి

గొర్రెలు పుట్టిన 16–18 మాసములకు అంటే ఒకటిన్నర సం॥ తర్వాత ఎదకు వస్తాయి. అవి సంవత్సరంలో 3 కాలాల్లో ఎదకు వస్తుంటాయి. జూన్ నుంచి ఆగస్టు వరకు 80–90 శాతం గొర్రెలు ఎదకు వస్తాయి. తర్వాత అక్టోబర్ మరియు నవంబర్ నెలల్లో, మిగతావి మార్చి నుండి మే నెలల్లో ఎదకు వస్తుంటాయి. ఆడ గొర్రె బలంగా, ఆరోగ్యంగా ఉంటే కట్టుకు వచ్చి మంచి పిల్లల్ని ఈనగలదు. బ్రీడింగ్ సీజన్‌కు 15 నుంచి 20 రోజుల ముందు నుంచి మంచి పశుగ్రాసం, 200 గ్రా. సమీకృత దాణాని అదనంగా ఇవ్వడం వలన ఎక్కువ శాతం గొర్రెలు ఎదకు వచ్చి చూలుకడుతాయి. గొర్రెపోతును ఎల్లకాలం మందలో ఉంచకుండా రోజుకు రెండు మూడు గంటలు మాత్రమే మందలో ఉంచాలి.

గొర్రెలల్లో పిండాభివృద్ధి చివరి రెండు మాసాల్లో ఎక్కువగా ఉంటుంది కావున వీటికి చివరి రెండు నెలల చూలికాలంలో పశుగ్రాసాలకు అదనంగా 150–200 గ్రా. దాణాను మేపడం వలన బలమైన పిల్లలను ఈని, ఎక్కువ పాల ఉత్పత్తితో పిల్లలు ఏపుగా పెరుగడానికి దోహదపడుతుంది. పిల్లలో మరణాల సంఖ్యను తగ్గించవచ్చును.

చూలుతో ఉన్న గొర్రెలను మంద నుంచి వేరుచేసి జాగ్రత్తగా పెంచాలి. వీలైనంత వరకు మందలోని పొట్టేళ్ళతో కలవకుండా జాగ్రత్త పడాలి.

★★★

౨. గొర్రెల వసతి

ప్రపంచంలో వ్యవసాయ సంబంధిత ఆర్థికాభివృద్ధికి గొర్రెల పాత్ర చాలా ముఖ్యమైనది. వీటి ఉపయోగం ముఖ్యంగా రెండు రకాలు. మాంసం మరియు ఉన్ని ఉత్పత్తి చేస్తాయి. సన్నకారు రైతులు, భూమి లేని నిరుపేదలు సంవత్సరం పొడవునా ఆదాయం పొందాలంటే గొర్రెలు, గొర్రె పిల్లలను శాస్త్రీయమైన యాజమాన్య పద్ధతులలో పోషిస్తూ తగిన వసతి సౌకర్యములు ఏర్పాటు చేయాలి. జీవాలను ఆరుబయట వదిలిపెట్టకుండా, వాటిని ఎండ, వాన, చలి మొదలగు వాటి నుండి కాపాడటం వల్ల గొర్రె పిల్లల్లో మరణాల శాతం తగ్గుతుంది. మరియు వాతావరణ మార్పుల వల్ల జీవాలలో ఉత్పాదక శక్తికి నష్టం కలుగకుండా కాపాడుకోనవచ్చు. ఇందుకు ముఖ్యంగా గృహ వసతి ఏర్పాటు చేయాలి.

గొర్రెలకు గృహ వసతి

పరిశుభ్రమైన పొడి వాతావరణం, చల్లటి గాలి, దాణా, గడ్డి, నీరు అందుబాటులో ఉండేటట్లు చక్కటి గృహ వసతి ఏర్పాటు చేసుకోవాలి. రైతులు స్వంతంగా తక్కువ సంఖ్యలో గొర్రెలను పోషించేటపుడు స్థానికంగా తక్కువ ధరలో దొరికే రాతి స్థంభాలు, తాటికలప, తుంగ, తాటి ఆకులు మొదలగు వాటితో పాకలను నిర్మించి ఖర్చు తగ్గించుకోవచ్చు. అదే బ్యాంకు రుణాల సాయంతో భారీ ఎత్తున గొర్రెల పెంపకం చేపట్టే వారు శాశ్వతంగా పాకలను ఇటుక, సిమెంట్, ఆస్‌బెస్టాస్ రేకులను ఉపయోగించి నిర్మించుకోవాల్సి ఉంటుంది.

జీవాల పెంపకంలో విడివిడిగా పాకలను నిర్మించవలసిన అవసరం ఉంది. అట్లా విడిగా పాకలను నిర్మించడం ద్వారా జీవాలను శ్రద్ధగా, కావలసిన వసతులు అమర్చవచ్చు. వ్యాపార సరళిలో జీవాల పెంపకం చేపట్టేవారు ఈ క్రింది కొట్టాలను నిర్మించడం ద్వారా మేలైన యాజమాన్య పద్ధతులు పాటించవచ్చు.

- పాలిచ్చే జీవాలకు కొట్టము
- ప్రసూతి కొట్టం

- గొర్రె పిల్లల కొట్టము
- విత్తన పొట్టేళ్ళకు కొట్టము
- జబ్బుపడిన జీవాలకు కొట్టం
- దాణా మరియు సామాన్లు భద్రపరుచుకునే కొట్టం

గొర్రెలు, గొర్రె పిల్లలకు కావాల్సిన స్థల విస్తీర్ణము (ఒక్కింటికి)

వివరము	పాక లోపల స్థలము (చ.మీ.)	పాక వెలుపల ఖాళీ స్థలము (చ.మీ.)	మేత తొట్టె వద్ద స్థలము (సెం.మీ.)
గొర్రెలు (ఆడవి)	1.0	2.0	30
పొట్టేలు	2.0	4.0	40
పాలిచ్చే గొర్రెలు	1.5	3.0	30
గొర్రె పిల్లలు	0.5	1.0	15

✶ పాకల యొక్క ఎత్తు కనీసం 3 మీటర్లు ఉండాలి.

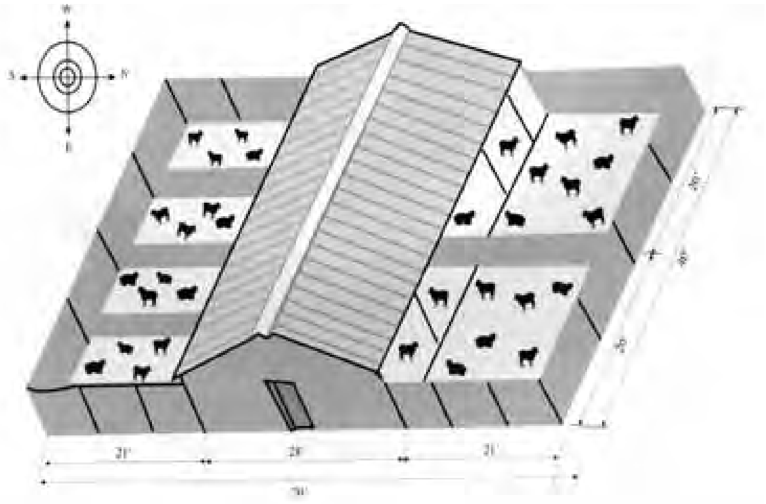

(50 ఆడగొర్రెలు, 2 మగ గొర్రెల కోసం ఏర్పాటు చేసిన నమూనా షెడ్ చిత్రం)

గొర్రెల కొట్టాలు నిర్మించడంలో పాటించాల్సిన మెలకువలు

- గొర్రెల ఫారంలో తక్కువ సారవంతమైన, ఎత్తుగా ఉండే, నీరు నిలవని, మురుగు నీరు సులభంగా బయటికి పోయే వసతిగల ప్రదేశంలో కొట్టాలను నిర్మించుకోవాలి.
- కొట్టాల్లో ఎల్లప్పుడు పరిశుభ్రమైన గాలి ప్రసరించే వీలు కల్పించాలి.
- ఉదయం, సాయంత్రం కొట్టము లోపల ఎండపడేటట్టు, పాకలను తూర్పు పడమర దిశలలో నిర్మించాలి. (పటంలో చూపిన విధంగా). దీనివల్ల పాకలలో పొడి వాతావరణం నెలకొంటుంది. పాకలోపలి నేల త్వరగా ఎండిపోతుంది.
- గొర్రెల పాకలు అతి వేడి, ఎండ, వాన, చలి, విపరీతమైన వాతావరణ పరిస్థితుల నుండి గొర్రెలకు రక్షణ కల్గించేటట్టుగా ఉండాలి.
- గొర్రెలకు విశ్రాంతి తీసుకోవడానికి సరపడా స్థలం ఉండాలి (సుమారు 1 చ.మీ.).
- గొర్రెల పాకల చుట్టూ తగినంత ఖాళీస్థలం వదిలి, (సుమారు 2 చ.మీ.) కంచె (ఛెయిన్ లింక్ మెష్) వేయాలి. ఎందుకంటే గొర్రెలు ఆరుబయట విశ్రాంతి తీసుకోవడానికి ఇష్టపడతాయి. పాక లోపల, బయట ఖాళీ స్థలంలో నీరు, దాణా, గడ్డి తొట్లు ఏర్పాటు చేయాలి.
- గొర్రెల పాకలను నేల నుండి ఒక అడుగు ఎత్తులో నిర్మించుకోవాలి.
- గొర్రెల కొట్టానికి కొంచెం దూరంలోనే గొర్రెల పెంటను, వృధా అయిన మేతను నిలువ చేసుకోడానికి గుంతలు త్రవ్వించాలి.
- గొర్రెల పాకల దగ్గరలోనే గొర్రెల కాపలాదారుకు గృహ వసతి, పచ్చిమేత కత్తిరించే యంత్రము (ఛాఫ్ కట్టర్ లేదా కుట్టి యంత్రం) మరియు దాణా నిల్వ చేయు గదులను నిర్మించాలి.
- మేత, దాణా, నీటి తొట్లు అర్థచంద్రాకారంలో ఉండి, భూమి నుండి ఒకటిన్నర అడుగుల ఎత్తు, ఒక అడుగు వెడల్పు, అవసరాన్ని బట్టి కావలసినంత పొడవుగా నిర్మించుకోవాలి.

- పాక లోపల మరియు బయటి స్థలంలో సిమెంటు లేదా రాతి బండలు పరచరాదు. కేవలం మొరం/మట్టి వేయించాలి. జీవాలు విసర్జించిన మూత్రం సులభంగా భూమిలోకి ఇంకిపోవాలి. లేనిచో నేల తేమగా మారి బురదవుతుంది. జీవాలు పడుకుని విశ్రాంతి తీసుకోలేవు. జీవాల పొదుగు, జననేంద్రియాలకు, శరీరానికి పేడ, మట్టి అంటుకుని అంటు వ్యాధులు ప్రబలే ప్రమాదం ఉంది. ఈ మొరంను ప్రతి 3-4 నెలలకొకసారి మార్చివేయాలి. దీనిని ఎరువుగా వాడుకోవచ్చు.
- గొర్రెల పాకలు మరియు బయటకూడా నేలను తప్పనిసరిగా రోజుకొకసారి శుభ్రపరచాలి. దీనివల్ల బాహ్యపరాన్న జీవులు జీవాలను ఆశించకుండా అరికట్టవచ్చు.

గొర్రెల ఫారానికి కావలసిన వనరులు - వసతులు

- గొర్రెల ఫారానికి అనువైన స్థలాన్ని ముందుగా ఎన్నుకొని, నీటి సదుపాయాన్ని, పాకలను సమకూర్చుకోవాలి.
- ఫారం చుట్టూ కంచె వేసి, కంచె నుండి లోపలకు రెండు, మూడు వరుసల్లో సుబాబూల్, అవిశె లాంటి చెట్ల మొక్కలను మీటరు ఎడంగా ఉండేటట్లు పెంచాలి. వర్షం, చలిగాలుల నుండి రక్షణ కలగచెయ్యడానికి పాక ఎంత అవసరమో, వన్య మృగాల బారి నుండి గొర్రెలకు రక్షణ కల్పించడానికి కంచె అంత ముఖ్యం.
- మేత వృధా కాకుండా ముక్కలు చేసే యంత్రాన్ని (అనగా చాఫ్ కట్టర్‌ని) అమర్చుకోవాలి.
- గొర్రెలకు కావలసిన దాణా తొట్లు, నీటి తొట్లు ఇతర పరికరాలను సమకూర్చుకోవాలి.
- గొర్రెల పెంపకంలో అభిరుచి, అనుభవం ఉన్న పనివారిని నియమించుకోవాలి.
- ప్రథమ చికిత్సకు, ఇతర వ్యాధులకు కావలసిన మందులు, పరికరాలు సమకూర్చుకోవాలి.
- జీవాల బరువు తూకానికి “50” కిలోల పైగా చూపే “వెయ్యింగ్ బ్యాలెన్స్”ని కూడా సమకూర్చుకోవాలి.

- గొర్రెల పాక యొక్క నాలుగు మూలల్లోను నీడను పశుగ్రాసాన్ని ఇచ్చే చెట్ల రకాలైన సుబాబుల్, వేప, నిద్రగన్నేరు, అవిశె, దిరిశెన మొదలగు వాటిని పెంచాలి.
- 100 గొర్రెల పెంపకానికి, నీటి సౌకర్యం ఉన్న "9" ఎకరాల స్థలం అవసరం అవుతుంది. "6" ఎకరాల స్థలంలో సంవత్సరం పొడవునా పశుగ్రాసాలు సాగు చేయడానికి నీటి సౌకర్యం ఉండాలి. "2" ఎకరాల స్థలంలో పశుగ్రాసాన్నిచ్చే చెట్ల సాగుకు (సిల్విపాశ్చర్) కు కేటాయించాలి. పాకల కోసం, జీవాలు తిరగడానికి చుట్టూ స్థలం కలిపి ఒక ఎకరం అవసరముంటుంది.
- జీవాలు కొనితెచ్చే ముందుగానే, 6 మాసాలకు సరిపోను పశుగ్రాసాన్ని, 2 వారాలకు సరిపోను దాణాను నిలువుంచాలి. ముందుగానే పశుగ్రాసాల సాగు ప్రారంభించాలి.
- పాకల్లో వారానికోకసారి పొడిసున్నం చల్లితే క్రిములు నశిస్తాయి.
- నెలరోజులకోకసారి పాకల్లో బూజు దులిపి, బాహ్య పరాన్నజీవుల నిర్మూలనా మందులను పిచికారి చెయ్యాలి.
- దోమలు ఎక్కువగా ఉండే రోజులలో సాయంకాలం వేప ఆకు/వాయిలాకు పొగ వేయాలి.
- పాకల్లోని మేత తొట్లను, నీటి తొట్లను రోజూ శుభ్రం చేయాలి.
- నీటి తొట్లకు ప్రతి 15 రోజులకోకసారి సున్నం వేస్తే ఫంగస్ నివారించబడుతుంది.
- పాకల ముఖద్వారం వద్ద ఒక అడుగు లోతు నీటి తొట్టిని (Foot bath) ఏర్పాటు చేసి, క్రిమి సంహారక మందులు కలిపి ఉంచాలి. తద్వారా అంటు వ్యాధులను అరికట్టవచ్చు.

★★★

3. గొర్రెల పోషణ

గొర్రెలకు సరిపోను మేపు లభ్యం కాకుంటే

- పెరుగుదల లోపించి త్వరగా బరువు పెరగవు
- వ్యాధి నిరోధక శక్తి తగ్గి సులభంగా వ్యాధుల బారిన పడతాయి
- సులభంగా అంతర, బాహ్య పరాన్న జీవులు ఆశిస్తాయి
- గొర్రెల ఉన్ని రాలిపోతుంది
- పునరుత్పత్తి సామర్థ్యం తగ్గిపోతుంది, తద్వారా గర్భస్రావాలు, పిల్లలు తక్కువ బరువుతో, బలహీనంగా జన్మించడం, సకాలంలో ఎదకు రాకపోవడం, ఈతల మధ్య వ్యవధి పెరగడం వంటి సమస్యలు ఉత్పన్నమవుతాయి.
- తల్లివద్ద పిల్లలకు సరిపోను పాలుండక తద్వారా పిల్లలు సరిగ్గా ఎదగక మరణిస్తాయి.

కాబట్టి గొర్రెలకు పిండి పదార్థములు, మాంసకృత్తులు, క్రొవ్వు పదార్థములు, ఖనిజలవణములు మరియు విటమిన్లతో అన్ని పోషక పదార్థములు కలిగి ఉండే సంపూర్ణమైన దాణా (ఆహారం) అందేలా జాగ్రత్త వహించాలి. అప్పుడే గొర్రెల మందలు ఆరోగ్యంగా పెరిగి, మంచి పునరుత్పత్తి, సామర్థ్యంతో వృద్ధి చెంది, కాపర్లకు అధికమైన ఆదాయాన్నిస్తాయి.

సాధారణంగా గొర్రెలను ప్రతిరోజూ పచ్చిక బయళ్ళు, అటవీ ప్రాంతాలు, బంజరు భూముల్లో తిప్పుతూ 6 నుండి 8 గంటల పాటు మేపుతారు. రాత్రిపూట ఎరువు (పెంట) కొరకు పొలాల్లో మందకడతారు లేదా పాకల్లో ఆపుతారు. గొర్రెల మందల్ని ఒక దగ్గర నిలిపే రాత్రివేళల్లో కొంత దాణా ఇవ్వడం ఎంతైనా అవసరం.

- 3 మాసాల వయస్సు పైబడి ఎదిగే పిల్లలకు : బయట 6–8 గంపల మోపుతో పాటు 200–300 గ్రాముల వరకు రోజూ దాణా అందివ్వాలి. లేదా పప్పుజాతికి చెందిన ఎండు పశుగ్రాసము (100–300 గ్రాములు) లేదా సుబాబుల్, అవిశ, గ్లైరిసిడియా లాంటి చెట్ల ఆకులు (200–400 గ్రాములు) మొదలగునవి అదనపు మేతగా ఇచ్చి మేపవలెను. అదనపు మేత ఇచ్చి పెంచిన గొర్రె పిల్లలు రోజుకు సుమారుగా 100 గ్రాములు బరువు పెరిగే అవకాశం ఉంటుంది.

- సంవత్సరం నుండి సంవత్సరంన్నర వయస్సు వరకు – బయట బీళ్ళలో మేపునకు అదనంగా 150–200 గ్రాముల దాణా ఇవ్వాలి. ఖనిజ లవణ మిశ్రమపు ఇటుకలు నాకడానికి అందుబాటులో ఉంచాలి.

- ఎదకు రాబోయే గొర్రెలకు – సుమారు 2 లేక 4 వారముల ముందు నుండి గొర్రెలకు 200 గ్రాముల నుండి 300 గ్రాముల వరకు మిశ్రమ దాణా లేక ధాన్యపు గింజలు అదనంగా ఇవ్వవలెను. ఈ పద్ధతిని "ఫ్లషింగ్" అందురు. ఈ పద్ధతిని పాటించుట వల్ల గొర్రె పిల్లల పంటలో 10 నుండి 15 శాతం వరకు వృద్ధి కనిపించును.

- చూడి గొర్రెలకు – బీళ్ళలో మేపుతోపాటు, చూడి చివర దశ అనగా కట్టిన మూడు మాసాల తరువాత వాటి బరువును బట్టి 200 నుండి 300 గ్రాముల దాణా మిశ్రమము ఇవ్వాలి. తద్వారా పిండాభివృద్ధి సక్రమంగా ఉంటుంది. లేకుంటే తక్కువ బరువుగల పిల్లలు జన్మిస్తాయి. మరియు తక్కువ బరువుతో పుట్టిన పిల్లలు చనిపోయే అవకాశం ఎక్కువగా ఉంటుంది. అదనంగా ఇచ్చేందుకు దాణా లేకుంటే 450–600 గ్రాముల అవిశ, సుబాబుల్ చెట్ల ఎండు ఆకులు (లేదా) 350 గ్రాముల పప్పుజాతికి చెందిన ఎండు పశుగ్రాసాన్ని ఇచ్చి పోషించవచ్చును. ఖనిజలవణ మిశ్రమపు ఇటుకలను వేలాడ దీసి గొర్రెలు వాటిని నాకేటట్లు చూడాలి.

- ఈని, పాలిచ్చే గొర్రెలకు – ఈ దశలో చూడి గొర్రెలకు ఇచ్చే మేపుకంటే ఎక్కువ మేపు అందేలా చూస్తేనే పిల్లలకు సరిపోను పాలు లభ్యమై, పిల్లలు త్వరగా ఎదుగుతాయి. అందించే ఆహారం ఎక్కువ శక్తిని సమకూర్చాలి. 250 – 400 గ్రాముల దాణాను అదనంగా ఇవ్వాలి.

- పొట్టేళ్ళకు – బయట మేపుతోపాటు, దాణా 200–300 గ్రాములు ఇవ్వాలి. దాటే సీజన్‌లో మాత్రం బయట మేపుకు అదనంగా 400–500 గ్రాముల దాణా ఇవ్వాలి. పొట్టేళ్ళు 7–9 మాసాల వయసులో 25–30 కిలోల బరువు తూగాలి.

గొర్రెల పెంపకందార్లు ఈ క్రింది కనపరిచిన విధంగా దాణా మిశ్రమమును వారి వారి ప్రాంతాలలో చౌకగా లభించే దాణా దినుసులతో తయారు చేసుకొని పైన ఉదాహరించిన విధంగా అదనంగా ఇచ్చినచో గొర్రె పిల్లల పెరుగుదల బాగుండి

మరియు చూడి గొర్రెల, పాలిచ్చే గొర్రెలకు తగు పోషణ లభించి అధిక లాభాలను పొందవచ్చును.

గొర్రెల దాణా మిశ్రమం

దాణా దినుసులు	ఉదాహరణ 1	ఉదాహరణ 2	ఉదాహరణ 3	ఉదాహరణ 4
మొక్కజొన్న/జొన్న/సజ్జ	30	25	40	50
బియ్యపు నూక	20	22	10	-
వరి/గోధుమ తవుడు	32	20	22	20
పప్పు దినుసుల పొట్టు	-	10	10	12
వేరుశనగ/పొద్దుతిరుగుడు చెక్క	15	20	15	15
ఉప్పు	1	1	1	1
లవణ మిశ్రమము	2	2	2	2
రోవిమిక్స్	10 గ్రా	10 గ్రా	10 గ్రా	10 గ్రా
మొత్తం	100 కేజిలు	100 కేజిలు	100 కేజిలు	100 కేజిలు

ఇంతే కాకుండా గొర్రెలను, గొర్రె పిల్లలను సాంద్ర పద్ధతిలో అనగా ఎల్లప్పుడూ పాకలలోనే ఉంచి మేపు విధంగా పెంచేటప్పుడు పాటించవలసిన మెలకువలు గురించి తెలుసుకుందాం. గొర్రెల పెంపకం దారులకు తగిన భూమి, నీటిపారుదల వసతి కలిగి ఎన్.బి.21, పేరాగడ్డి, కో-3, ఎ.పి.బి.యన్.1 మొదలగు అధిక దిగుబడినిచ్చే బహువార్షికపు గడ్డి రకాలను పెంచి, వాటిని చాఫ్ కట్టర్ ద్వారా చిన్న చిన్న ముక్కలుగా కత్తిరించి అందిస్తే ఇష్టంగా, పూర్తిగా తింటాయి. త్వరగా జీర్ణమవుతాయి. పూర్తిగా వినియోగపడతాయి. కత్తిరించిన పచ్చిగడ్డి ద్వారా గొర్రెలకు కావలసిన ఘన పదార్థంలో 70 శాతం అందించి, మిగిలిన 30 శాతము ఘన పదార్థములను దాణా మిశ్రమము లేదా పప్పు జాతికి చెందిన అలసంద, బెర్సీము, గోరుచిక్కుడు, జనుము లాంటి ఎండిన పశుగ్రాసములు లేదా సుబాబుల్, అవిశ, గ్లైరిసిడియా లాంటి చెట్ల యొక్క ఎండు ఆకుల ద్వారా పోషించవచ్చును.

అంతేకాకుండా రైతులు తమకు అందుబాటులో ఉండే వేరుశనగ తీగెలు, కంది, పెసర, మినుములు, శనగల పొట్టు, పత్తి గింజలు, మొక్కజొన్న కండెలు, తుమ్మ గింజలు, చింత పిక్కలు, మామిడి టెంకల పప్పు, పొద్దుతిరుగుడు పువ్వులు, చెరుకు పిప్పి, బెల్లం మడ్డి మొదలైన వ్యవసాయ మరియు పరిశ్రమల ఉత్పత్తులను ఎండబెట్టి, నలగ గొట్టే దాణాలో ఇతర దాణా దినుసులతో పాటు ఖనిజ లవణ మిశ్రమము, మొలాసిస్, ఉప్పు కలిపి వాడితే దాణా చౌకగా లభించి అధిక లాభాలను ఆర్జించవచ్చును.

నీరు

ప్రతి దినం ప్రతి గొర్రెకు 2 నుండి 5 లీటర్ల నీరు అవసరము. కావున అంత మొత్తము స్వచ్ఛమైన నీరు దొరుకునట్లు చూడవలెను. అవి తమ శరీర బరువులో 10 నుండి 12 శాతము బరువు నీరు త్రాగును.

శాస్త్రీయ పద్ధతిలో గొర్రె పిల్లల పోషణ

గొర్రె పిల్లలు చాలా సున్నితమైన జీవులు. కనుక వాటి పెంపకము అతి జాగ్రత్తగా చేపట్టినచో అవి బాగా పెరిగి రైతుకు లాభాల్ని ఇస్తాయి. గొర్రె పిల్ల పుట్టిన 48 గంటలు చాలా క్లిష్టమైనవి.

గొర్రె పిల్ల పుట్టగానే/జన్మించిన వెంటనే శుభ్రమైన పొడిగుడ్డతో శుభ్రమైన ప్రదేశంలో ఉంచాలి. పుట్టిన అరగంటలోపు తల్లి నుండి ముర్రుపాలు తప్పక త్రాగించాలి. ముర్రుపాలలో రోగనిరోధక శక్తిని సమకూర్చే యాంటీబాడీలు మరియు సత్వర పెరుగుదలకు ఉపయోగపడే సకల పోషక పదార్థాలు పుష్కలంగా ఉంటాయి. మొదట రైతులు గొర్రె పిల్లను పట్టుకొని తల్లి నుండి జున్నుపాలు త్రాగడం నేర్పాలి.

- గొర్రె పిల్లలు పుట్టగానే సుమారు 2-3 కిలోల బరువుండి మొదటి 4 నెలల్లో పెరుగుదల చాలా ఎక్కువగా ఉంటుంది కనుక పోషణలో అత్యంత శ్రద్ధ వహించాలి.
- గొర్రె పిల్లల్ని రోజుకు 3 సార్లు తల్లిపాలు త్రాగనివ్వాలి. ఆ తరువాత రోజుకు రెండుసార్లు తాగనివ్వాలి.

- క్రీపు దాణాను పుట్టిన 10వ రోజు నుంచి అందించాలి.
- ఎండబెట్టిన మరియు పొడిచేసిన (మరీ పొడిగా ఉండకూడదు) జనుము/ అలసంద/లూసర్న్ పశుగ్రాసాన్ని 15వ రోజునుండి ఇవ్వాలి.
- మొదట కొన్ని రోజులు గొర్రెపిల్లలు ఈ ఎండబెట్టిన గడ్డిని లేక సైలేజిని తినడానికి ఇష్టపడవు. కానీ కొంచెం కొంచెం తినిపిస్తూ క్రమక్రమంగా అలవాటు చెయ్యాలి.
- ఇవి తిన్నచో పెద్ద పొట్ట (రూమెన్) త్వరగా పెరిగి, అందులో సూక్ష్మజీవులు (బాక్టీరియా, ప్రోటోజోవ, ఫంగై) పెరిగి ఎక్కువ గడ్డిని త్వరగా జీర్ణం చేస్తాయి. దీనివల్ల గొర్రె పిల్లల్లో పెరుగుదల ఎక్కువగా ఉంటుంది.

క్రీపు దాణా (చిన్న గొర్రె పిల్ల దాణా) తయారీ విధానం

క్రీపు దాణాలో 17 శాతం జీర్ణమయ్యే మాంసకృత్తులు (DCP) 73 శాతం మొత్తం జీర్ణమయ్యే పోషక పదార్థాలు (TDN) ఉండే విధంగా తయారు చేస్తారు.

చిన్న పిల్లల దాణా తయారు చెయ్యడానికి కావలసిన పదార్థములు

మొక్కజొన్న	–	63 పాళ్లు
నూనె తీసిన వేరుశెనగ చెక్క	–	15 పాళ్లు
గోధుమ తవుడు	–	9 పాళ్లు
చేపపొడి	–	5 పాళ్లు
మొలాసిస్	–	5 పాళ్లు
లవణ మిశ్రమం	–	2 పాళ్లు
ఉప్పు	–	1 పాళ్ళు

- విటమిన్ 'ఎ' బి$_2$ మరియు డి$_3$ మరియు యాంటిబయోటెక్ సప్లిమెంట్ కలపాలి.
- ఈ క్రీపు దాణా ఇవ్వడం వలన రోజుకు సుమారు 150 గ్రాముల బరువు పెరుగుతాయి.

గొర్రె పిల్లలను కోత వయస్సు వరకూ మేపే విధానం

విస్తృత పద్ధతిలో పొట్టేలు పిల్లలకు కావలసిన పోషణ సరిపడా అందవు. కనుక అవసరమైన "దాణా" ఇవ్వాలి. మన వాతావరణంలో పెరిగే గొర్రె జాతులైన నెల్లూరు, దక్కని తదితర జాతులను సాంద్ర మరియు పాక్షిక సాంద్ర పద్ధతిలో పెంచినచో త్వరగా పెరుగుతాయి. తల్లి నుండి వేరు చేసిన పిల్లలలో బాగా మాంసం అభివృద్ధి చెందాలంటే దాణా ఇవ్వడం తప్పనిసరి.

దాణా తయారీ

17-18 శాతం జీర్ణమయ్యే మాంసకృత్తులు (CP) మరియు 70 శాతం మొత్తం జీర్ణమయ్యే పోషకాలు (TDN) ఉండే విధంగా దాణా తయారు చేసుకోవాలి. దాణాలో ఉండవలసిన పదార్థాలు

▲	మొక్కజొన్నలు/జొన్నలు	-	25 పాళ్లు
	గోధుమ తవుడు	-	32 పాళ్లు
	మినప/కంది (లేదా) పెసరపొట్టు	-	25 పాళ్లు
	వేరుశెనగ చెక్క	-	15 పాళ్లు
	లవణ మిశ్రమము	-	2 పాళ్లు
	ఉప్పు	-	1 పాళ్లు
		(లేదా)	
▲	మొక్కజొన్న/జొన్నలు	-	30 పాళ్లు
	వేరుశెనగ చెక్క	-	20 పాళ్లు
	నూనె తీసిన వరి తవుడు	-	40 పాళ్లు
	మొలాసిస్	-	07 పాళ్లు
	లవణ మిశ్రమము	-	02 పాళ్లు
	ఉప్పు	-	01 పాళ్లు
			100 పాళ్లు

మేపు విధానము మరియు పరిమాణం

శరీర బరువు (కిలోల్లో)	దాణా రోజుకు (గ్రాములు)	గ్రాసము (గడ్డి) రోజుకు (గ్రాములు)
12-15	200	400
16-25	250	600
26-35	300	700

గ్రాసము అనగా, పచ్చి గరగ గడ్డి, స్టైలోహెమాట, జనుము, అలసంద, వేరుశెనగ కట్టె మొదలగునవి.

- వర్షాకాలంలో గొర్రెపిల్లల్ని కొట్టంలోనే ఉంచి మేపాలి. బయటికి తిప్పితే పిల్లలు రోగాల బారిన పడే అవకాశం ఎక్కువగా ఉంటుంది.
- లవణ మిశ్రమంతో తయారు చేసిన "ఇటుక"ను షెడ్‌లో వేలాడదీయాలి. గొర్రె పిల్లలు దీన్ని నాకినపుడు శరీర పెరుగుదలకు ఉపయోగపడే లవణాలు లభిస్తాయి.
- పై విధంగా మేపినట్లయితే గొర్రె పిల్లలు 6 నెలలు వచ్చేసరికి 30 కేజీల బరువు తూగి అమ్మే దశకు చేరుకుంటాయి.

వ్యవసాయ వ్యర్థ పదార్థములను సమీకృత సంపూర్ణ ఆహారముగా మార్చే పద్ధతి

సాంప్రదాయేతర పదార్థముల వినియోగాన్ని సాంకేతిక పరిజ్ఞానంను ఉపయోగించి సమీకృత సంపూర్ణ ఆహారంగా మార్చి వాటి వినియోగాన్ని పెంచవచ్చును. ఈ సమీకృత ఆహారంలో వ్యవసాయ వ్యర్థ పదార్థములను, సాంప్రదాయేతర మరియు సాంప్రదాయ బద్ధంగా వాడే పదార్థములను నిర్ణీత పరిమాణంలో లేదా నిష్పత్తిలో కలిపి గొర్రెలకు మరియు గొర్రె పిల్లలకు కావలసిన అన్ని పోషక పదార్థములు చాలినంతగా లభించేటట్లు తయారు చెయ్యవచ్చు.

సంపూర్ణ సమీకృత ఆహార తయారీలో ఎండుమేతతో సహా అన్ని దాణా దినుసులను పొడిగొట్టే యంత్రంతో పొడిచేసి మిశ్రమం చేసే యంత్రంలోనికి

పంపుతారు. కొద్ది మోతాదులలో వాడే దినుసులను ప్రీమిక్సుగా తయారు చేస్తారు. ప్రీమిక్స్‌తో పాటు 70^0 సెంటిగ్రేడు వరకు వేడి చేసిన మొలాసిస్‌ను కూడ తగిన మోతాదులో మిశ్రమ యంత్రంలో వేసి 10 నిమిషములు పాటు అన్ని పదార్థములు బాగా కలియనట్లు కలుపుతారు. ఈ విధంగా తయారు చేసిన మిశ్రమ ఆహారమును "సమీకృత సంపూర్ణ ఆహారం" అని అంటారు. పొడిరూపంలో తయారైన సంపూర్ణ సమీకృత ఆహారాన్ని గొర్రె పిల్లలకు ఆహారంగా పెట్టవచ్చును లేదా ఎక్స్ పాండర్ ఎక్సుట్రూడర్‌తో గుళికల రూపం లోనికి మార్చి గొర్రె పిల్లల ఆహారంగా వాడవచ్చును.

సంపూర్ణ సమీకృత ఆహారం వలన ఉపయోగాలు

- సాంప్రదాయేతర మరియు వ్యవసాయ వ్యర్థ పదార్థముల వినియోగం పెంచడానికి వీలవుతుంది.
- గొర్రెలకు మరియు గొర్రె పిల్లలకు కావలసిన అన్ని పోషక పదార్థములు సరియైన పాళ్లలో లభిస్తాయి.
- మేత వృధా కాదు.
- మేతను తేలికగా జీర్ణం చేసుకోగలుగుతాయి.
- మొక్కలో కొంతభాగం తిని మిగిలిన భాగం వదిలివేయడానికి వీలుండదు.
- గొర్రెలు మరియు గొర్రె పిల్లలకు కావలసిన విధముగా ఎండుమేత, దాణా నిష్పత్తిని మార్చవచ్చును.
- 10–15 శాతం ఎక్కువ పెరుగుదల వస్తుంది.
- గొర్రెల పెంపకంలో దాణా ఖర్చు 15–20 శాతం తగ్గుతుంది.
- ప్రకృతి వైపరీత్య సమయాల్లో ఒక చోట నుండి మరొక చోటికి సులభంగా రవాణా చేయవచ్చును.
- కరువు సమయంలో గొర్రెలు, మేకలు వలసపోకుండా షెడ్డులోనే ఈ సంపూర్ణ సమీకృత ఆహారంతో పెంచుకోవచ్చును.

- ప్రత్తి, మొక్కజొన్న, ప్రొద్దుతిరుగుడు, సజ్జ, ఆముదపు కట్టె మరియు గింజలు తీసిన మొక్కజొన్న కండెలు మొదలగు వృధా అవుతున్న పంట అవశేషాలను వినియోగించటం ద్వారా ఎండుమేత కొరతను నివారించవచ్చును. ఒక్క మాటలో చెప్పాలంటే "వ్యర్థం నుంచి అర్థాన్ని పొందవచ్చును".

గొర్రె పిల్లలలో వివిధ వ్యవసాయ వ్యర్థ పదార్థములను ఉపయోగించి తయారు చేసిన సంపూర్ణ సమీకృత ఆహారంతో చేసిన పరిశోధనల ద్వారా తెలిసినదేమంటే గొర్రె పిల్లలలో 100-140 గ్రాముల వరకు ప్రతి రోజు పెరుగుదల పొందవచ్చును. మాంసం నాణ్యత కూడా సంపూర్ణ సమీకృత ఆహారం పెట్టడం ద్వారా పెరిగినది.

సైలేజిని గొర్రెలకు మేపటం

నాణ్యమైన సైలేజి సులభంగా జీర్ణమవుతుంది. గొర్రెలు చాలా ఇష్టంగా తింటాయి. గొర్రె పిల్లలు దీనిని ముఖ్యమైన ఆహారంగా స్వీకరిస్తాయి. మొట్టమొదట ఆహారంలో 20 శాతంగా ప్రవేశపెట్టవలెను. తర్వాత రోజు 15 శాతం పెంచవలెను. గొర్రె పిల్లలు వాటి బరువును బట్టి 900 గ్రాముల నుండి 2 కిలోల వరకు సైలేజిని తీసుకుంటాయి. రోజుకు రెండు లేదా మూడుసార్లు మేపాలి. ప్రతిరోజు 100 గ్రాముల బరువు పెరిగేటట్లు చేయగల సామర్థ్యం సైలేజికి ఉంది. కోతకు వచ్చిన గొర్రెలు 2.5-3.0 కిలోల వరకు సైలేజిని ప్రతిరోజు తినగలవు. ఎండుగడ్డి మేపడం కంటే మాగుడు గడ్డిగా మేపడం వలన శరీర బరువులో వృద్ధిరేటు అధికంగా ఉంటుంది. (సైలేజి తయారీ విధానం కొరకు 35-38 పేజీలు చూడగలరు)

★★★

4. గొర్రె పిల్లల యాజమాన్యం

గొర్రెల పెంపకం లాభదాయకంగా ఉండాలంటే పిల్లలు పుట్టిన వెంటనే శాస్త్రీయ పద్ధతిలో యాజమాన్యం, పోషణ మరియు ఆరోగ్య పరిరక్షణ చర్యలు చేపట్టాలి.

పుట్టిన వెంటనే తీసుకోవలసిన జాగ్రత్తలు

- గొర్రె పిల్ల పుట్టిన వెంటనే ముక్కు నోటి మీద ఉండే పొర తొలగించి పొడి గుడ్డతో తుడవాలి.
- బొడ్డు దానంతట అదే విడిపోని యెడల రెండు అంగుళాల పొడవు వరకు కత్తిరించి అయోడిన్‌తో శుభ్రపరచాలి.
- పుట్టిన అరగంటలోపు ముర్రు పాలు తాగించాలి. ముర్రు పాలల్లో మాంసకృత్తులు, ఖనిజలవణములు, విటమిన్‌లు మరియు వ్యాధి నిరోధక శక్తినిచ్చే యాంటిబాడీలు అధికంగా వుంటాయి.
- పిల్లలను పొడిగా, వెలుతురు మరియు గాలి బాగా ప్రసరించు ప్రాంతాలలో ఉంచాలి.
- పిల్లలను చలి గాలి నుండి కాపాడాలి.

పాలు మరిచే వరకు పాటించ వలసిన యాజమాన్య పద్ధతులు

- పాలు మరిచే వరకు (దాదాపు 3 నెలలు) పిల్లలపై ప్రత్యేక శ్రద్ధ తీసుకోవాలి.
- పిల్లలను తల్లితో పాటు మందతో పంపకుండా కొట్టంలో ఉంచి పెంచాలి, తల్లితో పాటు పంపినట్లయితే అధిక శక్తి వృధా అయి పెరుగుదల తగ్గుతుంది.
- ఇంటి దగ్గర పెట్టిన పిల్లలను గాలి, వెలుతురు సమృద్ధిగా ఉండే కొట్టంలో తడికలు/ పొదలు కట్టి అందులో వదలాలి. వరిగడ్డి పక్క వేసినట్లయితే వెచ్చగా ఉండి పిల్లలు మట్టి తినకుండా చూడవచ్చు.
- కొన్ని ప్రాంతాలలో గంప క్రింద పిల్లలను కప్పి పెడతారు. ఇలా చేయడం వల్ల దానికింద చిత్తడిగా తయారై అమ్మోనియా వాయువు విడుదలై పిల్లలకు శ్వాసకోశ వ్యాధులు కలుగజేస్తాయి.

- అదే విధంగా చిత్తడిగా ఉన్న యడల అంటు వ్యాధి కారక క్రిములు ఎక్కువగా వృద్ధి చెందే అవకాశం ఉంటుంది. ముఖ్యంగా రక్త పారుడు కలుగచేయు కాక్సిడియా వ్యాధి సోకే అవకాశం ఎక్కువ కావున పిల్లలను గాలి, వెలుతురు సక్రమంగా ప్రసరించే విధంగా దడి కట్టి అందులో ఉంచడం మంచిది.
- మందలో తల్లి గొర్రెలను వేరు చేసి మేపుకు పంపిన తరువాత పిల్లలన్నింటిని పరీక్షించి ఆరోగ్యంగా ఉన్నదీ లేనిదీ చూడాలి. నలతగా ఉన్న పిల్లలకు వెంటనే చికిత్స చేయాలి.
- కొన్ని తల్లి గొర్రెలు పిల్లలకు పాలు సరిగా త్రాగించవు. అలాంటి వాటిని గమనించి తల్లిని పట్టి త్రాగించాలి. ఒకవేళ తల్లి దగ్గర పాలు తక్కువ ఉన్నట్లయితే, పాలు బాగా ఉన్న ఇంకొక తల్లి గొర్రె దగ్గర త్రాగించాలి.

చిన్న పిల్లల పోషణ

- గొర్రె పిల్లలలో పెరుగుదల మొదటి మూడు మాసాలలో ఎక్కువుగా అంటే రోజుకు దాదాపు 150 గ్రాములు ఉంటుంది. ఇలా అధిక పెరుగుదల ఉన్న గొర్రె పిల్లలే ముందు ముందు కూడా ఏపుగా పెరిగి రైతు సోదరులకు లాభాలను ఆర్జిస్తాయి. కావున పాలు మరిచే వయస్సు వరకు తల్లిపాలకు అదనంగా పోషణ ఇవ్వాలి.
- గొర్రె పిల్లలను తల్లుల నుండి 3 మాసాలకు వేరు చేసి దడిలో ఉంచి పెంచాలి.
- పిల్లల దడిలో వేప కొమ్మలు వ్రేలాడ కట్టినట్లయితే పిల్లలు నిదానంగా ఆకులు తింటూ అవి జీర్ణించుకోటానికి అలవాటు పడతాయి.
- అదే విధంగా సులువుగా జీర్ణమయ్యే పిల్లల దాణాను తొట్టిలో ఉంచినట్లయితే పిల్లలు దాణాకి అలవాటు పడతాయి.
- పిల్లలకు ఇచ్చే దాణా సులువుగా జీర్ణమై అధిక శక్తిని మరియు కావలసిన ఇతర పోషక పదార్థాలను పిల్లలకు సమకూరుస్తుంది.
- గొర్రె పిల్లలకు ఇచ్చే దాణా ఆయా ప్రాంతాలలో లభించే ముడి సరుకులు ఉపయోగించి రైతు సోదరులు ఇంటి దగ్గర తయారు చేసుకోవచ్చును.

- ఖనిజ లవణ మిశ్రమ ఇటుకలను పాకలలో వ్రేలాడదీయాలి.
- బాహ్యపరాన్న జీవులను అరికట్టాలి.
- మూడు నెలల వయస్సు వచ్చిన తరువాత (దాదాపు 12-15 కిలోల బరువు తూగే పిల్లలు) గొర్రె పిల్లలు ఘనాహారము తిని జీర్ణించుకొనే శక్తి వస్తుంది. అప్పుడు గొర్రె పిల్లలను తల్లి నుండి వేరుచేసి ఒక మందగా మేపాలి.
- ఈ వయస్సులో గొర్రె పిల్లలను దాదాపు 8 గంటల సేపు బయట మేతకు పంపుతూ, ఉదయం లేదా సాయంత్రం 150 గ్రాముల దాణా లేదా అవసరం మేరకు వేరుశెనగ/ఉలవ/కంది/శనగ/ మినుము/పెసరపొట్టు మేపినట్లయితే ఆరు నెలల వయస్సు వచ్చేటప్పటికి దాదాపు 18-20 కిలోల బరువు పెరిగి మార్కెట్టులో మంచి ధర పలక గలవు.
- శుభ్రమైన గాలి ఎల్లవేళలా ప్రసరిస్తుండాలి.
- 2 వారాల వయస్సు తరువాత మొదటి సారి నట్టల నివారణ మందు తాపాలి. నట్టల మందు త్రాపునప్పుడు ఊపరితిత్తులలోనికి మందు పోకుండా జాగ్రత్తగా త్రాపవలెను.
- నట్టల మందు త్రాగించిన 10-15 రోజుల వ్యవధిలో చిటుక వ్యాధి టీకా మందు ఇవ్వాలి. తరువాత నెల రోజులకు బూస్టర్ డోసు టీకా ఇవ్వవలసి ఉంటుంది.
- చిటుక వ్యాధి టీకా ఇచ్చిన 30 రోజుల తర్వాత బొబ్బ రోగానికి టీకా మందు ఇవ్వవలసి ఉంటుంది.
- బాహ్యపరాన్న జీవులను అరికట్టాలి.
- పైన చెప్పినట్లు శాస్త్రీయ పద్ధతులు పాటిస్తూ గొర్రె పిల్లలను పెంచినట్లైతే పెరుగుదల బాగా ఉంటుంది. అలాంటి పిల్లలే ముందు ముందు బాగా పెరిగి అధిక లాభాలను సమకూర్చి పెట్టగలవు.

గొర్రె పిల్లల సంరక్షణ పంచాంగం

గొర్రె పిల్ల వయస్సు	రోగ నిరోధక చర్య	వాడవలసిన మందు	పరిమాణము
3-5 వ రోజు	పారుడు, ఉపిరితిత్తుల నెమ్ము నిరోధించడం	యాంటిబయోటిక్	2-3 మి.గ్రా.
7-10 వరోజు	పసిరక రోగం, అజీర్ణం	లివర్ టానిక్	3-5 మి.లీ.
14 వ రోజు	నట్టల నివారణ	ఆల్బెండజోల్	2.0 మి.లీ.
2వ నెల	చిటుకు వ్యాధి	చిటుకు రోగం టీకా మందు	2.5 మి.లీ. మరియు 15 రోజుల తరువాత బూస్టర్ డోసు
3వ నెల	నట్టల నివారణ	ఫెన్‌బెండజోల్	3 మి.లీ.
3వ నెల	బొబ్బ రోగం	బొబ్బ రోగం టీకా మందు	1. మి.లీ
4వ నెల	పి.పి.ఆర్ వ్యాధి	పి.పి.ఆర్. టీకా మందు	1. మి.లీ
4వ నెల	గాలికుంటు వ్యాధి	గాలికుంటు టీకా మందు	2 మి.లీ.
6వ నెల (170 రోజులు)	నట్టల నివారణ	లివామిజోల్	1.5% ద్రావణం 10 మి.లీ.
తొమ్మిదవ నెల	నట్టల నివారణ	లివామిజోల్ +	1.5% ద్రావణం 5 మి.లీ.
పన్నెండవ నెల	నట్టల నివారణ	లివామిజోల్ 3% + ఆక్సిక్లోజనైడ్ 6%	8 మి.లీ.

★★★

5. గొర్రెలలో సాధారణ వ్యాధులు - నివారణ

గొర్రెలలో ఆరోగ్య రక్షణ చాలా ముఖ్యమైన అంశం. ఆరోగ్యమే మహాభాగ్యం. సరైన ఆరోగ్య సంరక్షణ చేపట్టాలంటే గొర్రెలలో వచ్చే వ్యాధులు వాటి నివారణ గురించి తెలుసుకోవాలి. గొర్రెలలో సాధారణంగా వచ్చే అంటు వ్యాధులు.

చిటుకు రోగము - గడ్డి రోగం

చిటుక వేసినంతలోనే గొర్రెలు చనిపోతాయి. కావున ఈ వ్యాధిని 'చిటుక రోగం' అని ఆంధ్రా మరియు తెలంగాణా ప్రాంతాలలో పిలుస్తారు. పై నుంచి పిడుగు పడినట్లుగా గొర్రెలు చనిపోతాయి. కావున ఈ వ్యాధిని నెత్తి పిడుగు వ్యాధి అని రాయలసీమ గొర్రె పెంపకం దార్లు వ్యవహరిస్తారు.

ఈ వ్యాధి తొలకరి వర్షాలు కురిసిన పిమ్మట (జూన్-జులై నెలలో) దొరికే లేత పచ్చిక తిన్న జీవాలకు వస్తుంది. జీవాల కడుపులో సూక్ష్మజీవులు ఉత్పత్తి చేసే విషపదార్థము వల్ల ఈ వ్యాధి వస్తుంది. సాధారణంగా చిటుక వ్యాధి లేత వయస్సు వాటికి, బలమైన వాటికి, ఎక్కువ మోతాదులో పచ్చిగడ్డి మేసే జీవాలకు వస్తుంది.

లక్షణాలు

- సామాన్యంగా వ్యాధి లక్షణాలు కనబడకుండానే జీవాలు గాలిలోకి ఎగిరిపడి గిలగిలా కొట్టుకొని, పళ్ళు కొరుకుతూ బిగుసుకొని చనిపోతాయి.
- రోగ తీవ్రత తక్కువ ఉన్న జీవాలకు అధిక జ్వరము ఉంటుంది (104^0F-106^0F).
- మేత మేయవు.
- నీరసంగా ఉంటాయి.

చికిత్స

వ్యాధి లక్షణాలు గమనించిన వెంటనే స్థానిక పశువైద్యుని పర్యవేక్షణలో యాంటిబయాటిక్ మందులు ఇంజక్షను రూపేణా కాని, నీటిలో కలిపి కాని వాడాలి.

నివారణ

ఈ వ్యాధితో చనిపోయిన గొర్రెలను, 5-6 అడుగుల గోతిలో సున్నము కలిపి పూడ్చి పెట్టాలి.

- వర్ష ఋతువుకు ముందు అనగా మే-జూన్ మాసములలో 15 రోజుల వ్యవధితో రెండు పర్యాయములు రోగ నిరోధక టీకాలు వేయించాలి.

కాలి పుండు

మేత సమయంలో మందలోని కొన్ని గొర్రెలు నడవలేక కుంటుతూ కనిపిస్తాయి. సూక్ష్మజీవుల వలన ఈ వ్యాధి సోకుతుంది. ముఖ్యంగా వర్షాకాలంలో, చిత్తడి నేలపై మరియు వరికోతల తరువాత మంద తిరిగినప్పుడు ఈ లక్షణాలు కనిపించును.

వ్యాధి లక్షణాలు

- మొదట మందలోని ఒకటి, రెండు గొర్రెలు సరిగా నడవలేక వెనుకపడతాయి. వాటిని పరిశీలించినట్లయితే గొర్రెల గిట్టల మధ్యభాగం ఎర్రగా కందుతుంది.
- మేత సరిగా మేయవు. కావున బరువు తగ్గుతుంది.
- ఎర్రగా కందిన భాగం ఉబ్బి చీము పట్టి చెడు వాసన వస్తుంది.
- వ్యాధి తీవ్రంగా ఉంటే గిట్టలు కూడా వూడిపోవచ్చును.

చికిత్స

వ్యాధి సోకిన గిట్టలను 10% మైలతుత్తము ద్రావణంతో కాని, 10% జింకు సల్ఫేటు ద్రావణంతో కాని, 5% ఫార్మలిన్ ద్రావణంతో కాని శుభ్రముగా రోజుకు 2 సార్లు కడిగి, యాంటీబయాటిక్ ఆయింట్‌మెంటు 30 రోజులు పూయాలి. పశువైద్యుని సలహా ప్రకారం యాంటిబయాటిక్ మందులు వాడాలి.

నివారణ

- మందలో వ్యాధి లక్షణాలను గమనించిన వెంటనే దగ్గరలోని పశువైద్యుని సంప్రదించవలెను.
- వ్యాధి సోకిన గొర్రెలను మంద నుండి వేరుచేసి ఇంటి వద్ద విడిగా ఉంచవలెను.
- మందను చిత్తడి నేలలో మరియు నీరు నిలిచే ప్రదేశాలలో నిలపకుండా ఎత్తైన పొడి ప్రదేశాలలో నిలపాలి.

ధనుర్వాతం

ఈ వ్యాధి సూక్ష్మజీవి వల్ల వస్తుంది. గిల్ల పట్టేటప్పుడు లేదా ఉన్ని తొలిగించేటప్పుడు గొర్రెలలో ఈ వ్యాధి ఎక్కువగా వచ్చే అవకాశం ఉంది.

లక్షణములు

- కండరాలు బిగువుగా ఉంటాయి. ముఖ్యంగా వెనుక కాళ్ళు బిగువుగా ఉండటం వలన పట్టి పట్టి నడుస్తాయి.
- దవడ కండరాలు బిగువుగా పట్టినట్లు ఉండటం వలన సరిగా మేత మేయలేవు.
- ఈ లక్షణములు కనిపించిన మూడు–నాలుగు రోజులకు జీవాలు చనిపోతాయి.

చికిత్స

- పెన్సిలిన్ అనే యాంటిబయాటిక్ నరంలోకి ఇవ్వాలి.
- టెటనస్ యాంటిటాక్సిన్ ఇంజక్షను ఇచ్చి, శరీరం మీద ఎక్కడైనా పుండు ఉంటే శుభ్రంగా కడిగి మందు వెయ్యాలి.
- విష ప్రభావము తగ్గుటకు సెలైన్ ఇవ్వాలి.

నివారణ

- క్రమం తప్పకుండా టీకాలు వేయించాలి.

దొమ్మ రోగం లేక నెత్తురు రెక్క

ఈ వ్యాధి కూడా సూక్ష్మజీవి వల్ల వస్తుంది. దొమ్మ రోగం కల్గించే బాక్టీరియా కలిసిన నీరు త్రాగుట వలన మరియు మేత తినుట వలన గొర్రెలలో వచ్చే భయంకరమైన వ్యాధి. ఈ వ్యాధి మనుషులకు కూడా సోకే ప్రమాదం ఉంది.

లక్షణాలు

- సాధారణంగా వ్యాధి లక్షణాలు కనపడకుండానే జీవాలు చనిపోవడం పరిపాటి. చనిపోయిన జీవాల ముక్కు, నోరు, గుదము నుండి గడ్డ కట్టని చాలా పలుచనైన నల్లటి రక్తము కారుతుంది.
- వ్యాధి తీవ్రంగా లేని గొర్రెలలో జ్వరతీవ్రత 105^0F-106^0F గమనించవచ్చు. శ్వాస పీల్చుటలో చాలా ఇబ్బందిపడతాయి.
- నెమరు వేయవు.
- ముడుచుకొని పడుకొని 1–2 రోజులలో చనిపోతాయి.

చికిత్స

పెన్సిలిన్, టెర్రామైసిన్ మొదలగు యాంటిబయాటిక్స్ మరియు ఇతర మందులు పశువైద్యుని పర్యవేక్షణలో వ్యాధి సోకిన గొర్రెలకు ఇప్పించాలి.

నివారణ

- దొమ్మరోగం వ్యాధి నిరోధక టీకా మందులు గొర్రెలకు ఇప్పించాలి.
- చనిపోయిన గొర్రెలను ఎటువంటి పరిస్థితులలోను కోయరాదు. ఈ వ్యాధి లక్షణాలు గమనించిన వెంటనే స్థానిక పశువైద్యునికి సమాచారము చేరవేయాలి.
- చనిపోయిన గొర్రెలను మనుష్యులు గాని, ఇతర జంతువులు గాని తిన్నచో మిక్కిలి ప్రమాదకరము. అందుచేత చనిపోయిన గొర్రెలను లోతైన గుంట తీసి సున్నం వేసి పూడ్చిపెట్టి, కలుషితమైన మట్టి, గడ్డి మరియు ఇతర పదార్థములను కాల్చివేయాలి.

గొంతు వాపు

ఈ వ్యాధి ఎక్కువగా గొర్రెల ఊపిరి తిత్తులకు సోకును. మందలో ఒక గొర్రెకు ఈ రోగము వచ్చినట్లయితే, ఇతర గొర్రెలకు కూడా వ్యాపించే ప్రమాదము కలదు. ఈ వ్యాధి వర్షాకాలపు ప్రారంభంలో ఎక్కువగా ప్రబలును. ఒకరకమైన సూక్ష్మక్రిమి వల్ల ఈ వ్యాధి వ్యాపించును. చెమ్మ ఎక్కువగా వుండి, సూర్యరశ్మి ప్రసరించని ప్రదేశాలలో ఈ వ్యాధి క్రిములు ఎక్కువ కాలము సజీవంగా ఉండి, రోగమును విస్తరింపజేయును.

లక్షణాలు

- రోగము తగిలిన గొర్రెలకు తీవ్ర జ్వరము వచ్చును.
- ఊపిరి తిత్తులు వాచి, శ్వాస వేగము హెచ్చును.
- గొంతు, నాలుక, ముక్కులు ఉబ్బి, గురక పెట్టును. దీనివల్ల శ్వాస తీసుకొనుటకు శ్రమ కలుగును.
- దగ్గు, పడిశము వలన ముక్కుల నుండి దుర్వాసన కలిగిన చీమిడి పడును. రోగమునకు గురియైన వాటిని వెంటనే వైద్య చికిత్స చేయించని యెడల రెండు మూడు రోజులలో చనిపోవును.

నివారణ

- వ్యాధి సోకిన జీవాలను వెంటనే ఇతర గొర్రెల నుండి వేరు చేయవలెను. పశువైద్యుని సలహా పొంది తగు చికిత్స చేయించవలెను.
- చనిపోయిన వాటిని గోతిలో, సున్నము వేసి పూడ్చవలెను.
- గొర్రెలు చనిపోయిన చోటులో క్రిమి సంహారక మందులు చల్లి శుభ్రము చేయవలెను.
- గొంతు వాపు వ్యాధి నిరోధక టీకాలను గొర్రెలకు పశువైద్యశాలలో ఇప్పించాలి.

నీలి నాలుక వ్యాధి

దీనిని మూతివాపు, మూతి పుండ్లు, పూత రోగం మొదలగు పేర్లతో వివిధ ప్రాంతాలలో పిలుస్తారు. వ్యాధి తీవ్రంగా ఉన్న గొర్రెలలో నాలుక నీలి రంగుకు మారుతుంది. కావున నీలి నాలుక అని వ్యవహరిస్తారు. ఈ వ్యాధి సూక్ష్మాతి సూక్ష్మజీవుల (వైరస్) వలన కలుగుతుంది. దోమకాటు వలన ఈ క్రిములు గొర్రె శరీరములోనికి ప్రవేశించి వ్యాధిని కలుగచేస్తాయి. వర్షాకాలం ఈ వ్యాధి ఎక్కువగా వస్తుంది.

లక్షణాలు

- శరీర ఉష్ణోగ్రత 104⁰F-107⁰F వరకు చేరుకుంటుంది.
- జ్వరం ఉన్న గొర్రెల పెదవులు, చిగుళ్ళు వాచి, పెదవుల లోపలి భాగం ఎర్రబడి చిన్న చిన్న గుల్లలు ఏర్పడుతాయి. నోటి నుండి చొంగ లేక నురగ కారుట గమనించవచ్చు.
- వ్యాధి తీవ్రంగా ఉన్న గొర్రెలలో గిట్టల మొదటి భాగం వాచి, గిట్టల మధ్య ఎర్రగా ఉంటుంది. కావున గొర్రెలు సరిగా నడవలేక మేత సమయంలో వెనుకపడతాయి.
- వ్యాధి చివరి దశలో నాలుక నీలిరంగు లోకి మారుతుంది.
- వ్యాధి తీవ్రతను బట్టి 5–6 రోజులు మేత మేయక, నీరు త్రాగకపోవుట వలన గొర్రెలు నీరసించి చనిపోతాయి.

చికిత్స

- వ్యాధి లక్షణాలు గమనించి వెంటనే పశువైద్యుని సంప్రదించి, తగు చికిత్స చేయిస్తే వ్యాధిగ్రస్తమైన గొర్రెలు చనిపోకుండా కాపాడవచ్చును.
- నోటిలోని పుండ్లను 1% పొటాషియం పర్మాంగనేటు ద్రావణంతో కడిగి బోరిక్ పౌడర్ రుద్దాలి. గిట్టల మధ్య వున్న పుండ్లను కడిగి హిమాక్స్, నీమ్‌లెంట్ వంటి లేపనం పూయాలి.

నివారణ

- ఈ వ్యాధికి వ్యాధి నిరోధక టీకాలు లేవు.
- వర్షాకాలంలో కొట్టం పరిసర ప్రాంతాలలో ఈగలు, దోమలు లేకుండా చర్యలు తీసుకోవాలి.
- రోజుకు రెండు పర్యాయాలు వేపాకుతో పొగ వేసిన యెడల దోమలను నివారించవచ్చును.

గాలికుంటు వ్యాధి

ఇది సూక్ష్మాతి సూక్ష్మజీవుల (వైరస్) వల్ల గొర్రెలకు కలిగే వ్యాధి. ఈ వ్యాధి అంటు వ్యాధి. గాలి ద్వారా త్వరగా సోకుతుంది. దీనిని పోచమ్మ రోగం అని కూడా పిలుస్తారు.

లక్షణాలు

- నోరు, నాలిక, గిట్టల మధ్య భాగంలో పుండ్లు ఏర్పడతాయి.
- నోటిలోని పుండ్ల వలన మేత మేయవు, కాలిపుండ్లు వలన కుంటుతూ నడుస్తాయి.
- తీవ్రమైన జ్వరం 104^0F-105^0F ఉంటుంది.
- గడ్డి తినవు – నెమరు వేయవు. నోటి నుండి చొంగ, నురుగు వస్తుంది. ముక్కు నుండి చీమిడి కారుతుంది.

- కొన్ని సందర్భాలలో చూడి గొర్రెలు ఈసుకు పోతాయి. గిట్టల మధ్య పుండ్లకు చికిత్స చేయకున్నచో పురుగులు పడతాయి.

చికిత్స

- నోటి పుండ్లను 1% పొటాషియం పర్మాంగనేటు ద్రావణంతో కడిగి బోరిక్ పౌడరు రుద్దాలి.
- కాలి పుండ్లకు హిమాక్స్, వేపనూనె వంటి మందులు వాడాలి.
- నోటి పుండ్ల వలన గొర్రెలు మేత మేయవు కావున జీవాలకు గంజి లేదా అంబలి గ్లూకోజ్‌తో కలిపి త్రాగించాలి.

నివారణ

- వ్యాధి సోకిన జీవాలను మంద నుండి వేరు చేయాలి.
- వ్యాధి నిరోధక టీకాలు ఇప్పించాలి.
- నోటిలోని పుండ్లను మరియు గిట్టల మధ్య ఉన్న పుండ్లను 1% పొటాషియం పర్మాంగనేటు ద్రావణంతో కడగాలి.

ఇతర రోగములతో పోలిక

గాలి కుంటు వ్యాధి నీటి నాలుక వ్యాధితో పోలి ఉంటుంది. కాని గాలి కుంటు సోకిన గొర్రెల నాలుక నీలి రంగుకు మారదు. నీలి నాలుక వ్యాధిలో గిట్టల మొదట్లో కివికి దుర్వాసన వస్తుంది. నీలి నాలుక వ్యాధిలో గొర్రె పిల్లల మరణము, గొర్రెలు ఈసుకుపోవుట అరుదుగా ఉంటాయి.

బొబ్బ రోగము

ఈ వ్యాధిని అమ్మతల్లి, తల్లవ్వ లేక మశూచి అని పిలుస్తారు. ఈ వ్యాధి సంవత్సరములో ఏ కాలంలోనైనా గొర్రెలకు సోకవచ్చును.

లక్షణాలు : మశూచి రెండు రకాలుగా ఉంటాయి.

- కణుపు (దద్దుల) రకం
- బొబ్బలు లేక పొక్కుల రకం

- వ్యాధి సోకిన ఒకటి రెండు రోజులలో వెంట్రుకలు/ఉన్ని లేని శరీర భాగంలో అనగా చెంపలు, కడుపు, పొదుగు, తోక క్రింద తొడలపై అక్కడక్కడ చిన్న చిన్న ఎరుపు రంగు దద్దులేర్పడి, క్రమేణా పెద్దవై, బొబ్బలుగా మారి చీము పట్టడం లేక నలుపు రంగుకి మారతాయి.
- బొబ్బలు – పొక్కుల మచ్చలు జీవాల జీవితాంతం ఉంటాయి.
- వ్యాధి సోకిన గొర్రెలు ఈసుకు పోతాయి. పిల్లలు ఎక్కువగా మరణిస్తాయి.

చికిత్స

- వ్యాధి సోకిన గొర్రెలను వేరు చేసి చికిత్స చేయించవలెను.
- వ్యాధిగ్రస్తమైన గొర్రెలు మేత తినలేవు. కావున వాటికి అంబలి త్రాగించవలెను.

నివారణ

- ఈ వ్యాధి అంటువ్యాధి కనుక వ్యాధి రాకుండా ప్రతి సంవత్సరం అక్టోబరు లేక నవంబరు మాసాలలో బొబ్బరోగం టీకాలు క్రమం తప్పకుండా వేయించి ఈ వ్యాధిని నివారించవచ్చు.
- చుట్టు ప్రక్కల గ్రామాలలో గొర్రెలకు ఈ వ్యాధి సోకిన సమాచారం అందిన వెంటనే పశువుల డాక్టరును సంప్రదించి గొర్రెలకు టీకాలు వేయించాలి.

పి.పి.ఆర్. వ్యాధి

ఈ వ్యాధిని చిన్న పుర్రు రోగం, ముసర వ్యాధి అని కూడా అంటారు. ఇది అంటు వ్యాధి.

లక్షణాలు

- వ్యాధి వచ్చిన గొర్రెలలో జ్వరం తీవ్రంగా ఉంటుంది. (104^{0}F-106^{0}F)
- మేత మేయకుండుట, నెమరు వేయకుండుట, నోటి నుండి చొంగకారుట, నోటి లోపల చిగుళ్ళపైన కురుపులు ఏర్పడి నోటి నుండి దుర్వాసన వస్తుంది.
- జ్వరం గమనించిన రెండు మూడు రోజుల తరువాత గొర్రెలు పలుచగా పారుకుంటాయి. విరేచనం నలుపు రంగులో ఉంటుంది. సమయము గడిచిన కొలది నీళ్ల విరోచనాలు గొట్టముతో చిమ్మినట్లు వచ్చును.

- ఈ వ్యాధి సోకిన జీవాలు వ్యాధి తీవ్రతను బట్టి ఒకటి రెండు రోజులలో లేదా వారం రోజులలో చనిపోతాయి.

చికిత్స

ఈ వ్యాధికి సరియైన చికిత్స లేదు. కాని వ్యాధి లక్షణాలు గమనించిన వెంటనే దగ్గరలోని పశువైద్యుని సంప్రదించి యాంటిబయాటిక్స్‌తో చికిత్స చేసిన యెడల గొర్రెలలో సుమారు 50% వరకు కాపాడవచ్చును.

- ఉప్పు, గ్లూకోజు కలిపిన గంజిని త్రాగించడం వల్ల త్వరగా కోలుకుంటాయి.
- పొటాషియం పర్మాంగనేటు 1% ద్రావణంతో నోటిలోని పొక్కులు కడగాలి.

నివారణ

- క్రమం తప్పకుండా టీకాలు వేయించాలి.
- సాధ్యమైనంత వరకు వ్యాధి సోకిన గొర్రెలను మందకు దూరంగా ఉంచాలి.
- చనిపోయిన గొర్రెలను సున్నపు వేసి గోతిలో పూడ్చి పెట్టాలి.
- ఊపిరితిత్తులలో నెమ్ము / గుండె నెమ్ము
- ఆహార సంబంధమైన జబ్బులు

ఊపిరితిత్తుల్లో నెమ్ము / గుండె నెమ్ము (నిమోనియా): గొర్రెల్లో ఊపిరితిత్తులకు నెమ్ము లేదా గుండె నెమ్ము లేదా నిమోనియా వ్యాధి తరచూ వస్తుంది. వర్షాకాలం మరియు చలికాలంలో ఈ వ్యాధి తీవ్రత ఎక్కువ. వైరస్ లేదా ఇతర సూక్ష్మక్రిముల ద్వారా వ్యాపిస్తుంది.

వ్యాధి లక్షణాలు : జ్వరం, దగ్గు, ముక్కునుంచి చీమిడి / నీరు కారడం, ఎగ శ్వాస, రాత్రులందు మంద దగ్గరకు పోయిన ఎక్కువ సంఖ్యలో జీవాలు కంగున దగ్గుతుంటాయి.

రోగ నివారణ : చనిపోయిన పశువులను కోసి చూసిన దొబ్బ గట్టిబడి ఉంటుంది. ఊపిరితిత్తుల ముక్కకోసి నీటిలో వేసిన మునుగుతుంది.

చికిత్స: స్ట్రెప్టోపెన్సిలిన్ 4-5 మి.గ్రా. లేదా జంటామైసిన్ 2-4 మి.గ్రా/ కిలో బరువు చోప్పున లేదా సిప్రాఫ్లాక్సిన్ 5-10 మి.గ్రా/కిలో బరువు చొప్పున ఇవ్వాలి.

నివారణ : జీవాలుండే పాకను పొడిగా, గాలి వెలుతురు సమృద్ధిగా సోకకేట్టు నిర్మించాలి. దగ్గుతున్న జీవాలను గుర్తించి వీలైనంత త్వరగా చికిత్స చేయించాలి.

ఆస్యపుండ్లు / నోటి పుండ్లు : సూక్ష్మాతి సూక్ష్మజీవుల వలన గొర్రెల్లో అన్ని కాలాల్లో ముఖ్యంగా చలికాలంలో సంక్రమమించే అంటువ్యాధి. ప్రస్తుతం మనదేశంలోని దాదాపు అన్ని రాష్ట్రాల గొర్రెల సంతతిలో ఈ వ్యాధి వున్నట్లు నమోదు చేయబడింది.

లక్షణాలు : ముక్కుపైన, పెదవుల పైన కంటిచుట్టూ పొక్కులు, బొబ్బలు వుంటాయి. పుండ్ల వలన పశువు నోరు తెరవలేక పోతుంది. గాయాల నుండి చీము, నెత్తురు కారుతుంది. కంటి నుండి, ముక్కు నుండి చిక్కటి ద్రవం కారుతుంది. నోటి నుండి ఎక్కువ లాలాజలం కారుతుంది. చిన్న పిల్లల్లో వ్యాధి ఎక్కువగా వుండి పాలు త్రాగేటపుడు తల్లికి సంక్రమించి పొదుగు గజ్జి వస్తుంది.

చికిత్స : పోటాషియం పర్మాంగనేట్ ద్రావణంతో గాయాలను శుభ్రపరచాలి. పొక్కులపైన 5% కాపర్ సల్ఫేట్‌ను పూయాలి. గంజిని ఆహారంగా త్రాగించాలి.

నివారణ : వ్యాధి సోకిన గొర్రెలను మందనుండి వేరుచేసి చికిత్స చేయాలి. పరిశుభ్రమైన ఆహారాన్ని అన్ని పశువులకు అందజేయాలి.

గొర్రె పిల్లల్లో రక్తపారుడు లేదా కాక్సీడియోసిస్ : గొర్రె పిల్లల్లో ముఖ్యంగా వర్షాకాలంలో రక్తపారుడు ఎక్కువగా వచ్చే అవకాశం ఉంది. మందకట్టే ప్రదేశం / పాక అపరిశుభ్రంగా ఉండటం, గాలి వెలుతురు అంతగా సోకకుండా ఉండడం లాంటి కారణాల వల్ల ఈ వ్యాధి కారక కాక్సీడియా అను ఏకకణ జీవాలు అధికంగా అభివృద్ధి చెందుతాయి. మన రాష్ట్రంలోని కొన్ని ప్రాంతాల్లో గొర్రె పిల్లలను తల్లి నుండి వేరుచేసి గంప క్రింద కమ్మటం అలవాటు. అలా చేసిన ఎడల అక్కడి ప్రదేశం చిత్తడిగా, చీకటిగా మరియు గాలి ప్రసరించకుండా ఉండటం వల్ల కూడా వ్యాధి కారక క్రిములు అధిక సంఖ్యలో వృద్ధి చెందుతాయి.

లక్షణాలు : రక్తంతో కూడిన పారుడు ఆకలి లేక ఆహారం తీసుకొనకపోవడం, గొర్రెపిల్లలు నీరసించి 2-4 వారాల్లో చనిపోవటం, కాక్సిడియా గ్రుడ్లు పేడలో ఉండటం జరుగుతుంది.

చికిత్స : నైట్రోఫురజోన్ 15 మి.గ్రా. లేదా సల్ఫమిడిన్ 140 మి.గ్రా. ఇవ్వాలి.

నివారణ : పాకను చిత్తడి / రొచ్చు లేకుండా పొడిగా ఉంచాలి. గాలి, వెలుతురు

ధారాళంగా ప్రసరించేలా చూడాలి. జబ్బు పడ్డ జీవాలను ఏరివేయాలి. గొర్రె పిల్లలకు దాణా ఇస్తున్నట్లయిన కిలో దాణాకు 25 మి.గ్రా. చొప్పున సల్ఫడిమిడిన్ దాణాలో కలపాలి లేదా నైట్రో పురజోన్ 0.04% త్రాగే నీటిలో కలపాలి.

అంతర పరాన్న జీవుల వల్ల పారుడు : గొర్రెల పెంపకంలో అధిక నష్టం కలుగచేసేవాటిలో అంతర పరాన్న జీవులు ముఖ్యమైనవి. గొర్రెలను ఆశ్రయించే పరాన్న జీవుల్లో జలగలు, ఏలిక పాములు మరియు బద్దె పురుగులు ముఖ్యమైనవి. అంతర పరాన్న జీవులు ఆశ్రయించిన జీవాలు నీరసించి, రక్తహీనత ఏర్పడి మరీ నీరసించిపోతాయి. రక్తహీనత వల్ల గొంతు క్రింద వాపు వస్తుంది. అదే విధంగా పారుడు ఉంటుంది. అశ్రద్ధ చేసిన మరణాలు సంభవించవచ్చు. అన్ని కాలాల్లో వస్తుంది. వర్షాకాలంలో ఉధృతి ఎక్కువ ఉంటుంది. జలగలు, గుండ్రని పురుగులు (ఏలిక పాములు), బద్దెపురుగుల ద్వారా వ్యాధి సంక్రమిస్తుంది.

లక్షణాలు : జీవాలు బలహీనంగా ఉండి రక్తహీనతతో కళ తప్పి ఉంటాయి. పారుడు, గొంతు క్రింద వాపు, పేడలో పరాన్న జీవుల గ్రుడ్లు ఉండటం గమనించవచ్చును.

చికిత్స : సమయానుసారం ఆల్‌బెండజోల్ 5-10 మి.గ్రా. లేదా లెవామిసోల్ 7.5 మి.గ్రా. కిలో బరువుకు లేదా ఫెన్ బెండజోల్ 5-10 మి.గ్రా. లేదా నిక్లోసమైడ్ 100 మి.గ్రా. లేదా ఐవర్‌మక్టిన్ 200 మి.గ్రా. వాడాలి.

నివారణ : క్రమం తప్పక నట్టల మందు త్రాపాలి. పేడ పరీక్ష చేసి మందులు వాడాలి. పచ్చిక బయళ్ళను మారుస్తూ ఉండాలి. నత్తలను నివారించాలి. పరాన్న జీవుల గ్రుడ్లతో కలుషితమైన మడుగుల్లో లేదా కుంటల్లో నీరు తాపకుండా ఉండాలి. ఖనిజ లవణాలు, విటమిన్లు వున్న సమతుల్యమైన మేతను పశువుకివ్వాలి.

★★★

6. వలస గొర్రెల పోషణ, యాజమాన్యం

మన రాష్ట్రంలోని లక్షల జీవాలు సన్నకారు, చిన్నకారు మరియు భూమిలేని నిరుపేద గొర్రెల కాపుదారుల జీవనానికి దోహదపడుతున్నాయి. ఈ గొర్రెల కాపరులు వలస పోవడం జీవితంలో ఒక భాగం. ఇది ఆచారపరంగానూ, ప్రతికూల వాతావరణ పరిస్థితుల ననుసరించి, మేపు, నీరు సౌలభ్యంగా దొరికేచోటుకు వలసపోతుంటారు. వలసపోవడానికి మరెన్నో కారణాలున్నాయి.

పెరుగుతున్న జనాభాకు అవసరమైన నివాస సౌకర్యాల కోసం పారిశ్రామీకరణ, పెరుగుతన్న సాగు విస్తీర్ణంతో గ్రామాలలో ఉన్న పచ్చిక బయళ్ళు మాయమవుతున్నాయి. కనుక గొర్రెలు మేతకోసం అడవి ప్రాంతానికో, కొండ ప్రాంతానికో లేదా మేత అధికంగా లభించే ఇతర ప్రక్క జిల్లాలకో వలసపోతాయి.

ఆహార గింజలైన రాగి, మొక్కజొన్న, జొన్న లాంటి వాటికోసం పెరుగుతున్న జనాభాకు, పశుసంపద మధ్య పోటీ ఎక్కువై పశువుల మేపుపై పూర్తిగా ఆధారపడవలసి వస్తుంది. వర్షాభావ పరిస్థితుల వలన మేపు దొరకనపుడు గొర్రెలు ఒక ప్రాంతం నుండి మరొక ప్రాంతానికి వలస పోతుంటాయి.

పంటకోతల సమయం మరియు సీజన్లు మన రాష్ట్రంలో ఒక ప్రాంతం నుంచి వేరొక ప్రాంతానికి తేడాలున్నాయి. పొలాల్లో పంట ఉన్నప్పుడు మేపేందుకు వీలుకాదు కనుక వేరే ప్రాంతాలలో పంట నూర్చిన తరువాత, ఆ పొలాల్లో మేపేందుకు గొర్రెలు వలస పోతుంటాయి.

- కొన్ని ప్రాంతాలలో పరిశుభ్రమైన నీటికోసం కూడా గొర్రెలు వలసపోతుంటాయి.
- 70 శాతానికి పైగా గొర్రెల కాపుదారులు భూమిలేని నిరుపేదలే. అందువల్ల ఎక్కువ శాతం మేపు కొరకు దూర ప్రాంతాలకు వలసపోతుంటారు.
- ప్రకృతి వైపరీత్యాలయిన కరువు, వరదలు వచ్చినపుడు
- తీవ్రమైన అంటువ్యాధులు ప్రబలినపుడు
- ఎక్కువ ధర పలికే సంతలకు తరలించేందుకు

ఇలా ఎన్నో కారణాలతో ఈ గొర్రెల మందలు వలసపోతుంటాయి. ఈ మందలతో పాటు కాపుదారులు అనుసరించడం వలన ఎన్నో కష్టాలను ఎదుర్కొంటూ, సాంఘిక జీవనాన్ని కోల్పోతున్నారు.

అనాదిగా ఉన్న వలస మార్గాలు

- మన రాష్ట్రంలో గొర్రెల కాపుదారులు అనాదిగా వున్న వలస మార్గాలనే ఎంచుకొని వలసపోతుంటారు. ఉదాహరణకు మహబూబ్‌నగర్ జిల్లా నుంచి కర్నూలు లేక ప్రక్క రాష్ట్రమైన కర్నాటక సరిహద్దు ప్రాంతాలకు వెళ్తుంటాయి.

- నిజామాబాద్ నుంచి మరట్వాడా లాంటి సరిహద్దు ప్రాంతాలకు, నెల్లూరు జిల్లా నుంచి ప్రక్క జిల్లాలయిన ప్రకాశం, కడప మరియు తమిళనాడు సరిహద్దులకు, అనంతపురం జిల్లా నుంచి ప్రక్క రాష్ట్ర సరిహద్దులకు, బళ్ళారి (కర్నాటక) లోకి వలసపోతుంటాయి.

- ప్రస్తుతం రాష్ట్రంలో ఎన్నో అభివృద్ధి పథకాలయైన సాగునీటి ప్రాజక్టుల నిర్మాణం జరుగుతున్నందు వలన, అనాదిగా వస్తున్న ఈ వలస మార్గాలలో అంతరాయం కలిగినా గొర్రెల కాపరులు క్రొత్త వలసదారులను ఎంచుకొంటున్నారు.

వలస సమయంలో జరుగుతున్న నష్టాలు

- వలసపోతున్న జీవాలు ఎక్కువ దూరం కాలినడకన వెళ్ళాల్సి వస్తుంది. ప్రతికూల వాతావరణ పరిస్థితుల వలన, ఒత్తిడికి గురై వాటిలో రోగనిరోధకశక్తి నశించి, వ్యాధులకు గురవుతాయి.

- వలసపోయే క్రొత్త ప్రదేశాలు లేదా గ్రామాలలోకి క్రొత్త గొర్రెల మందలను అక్కడ గ్రామస్థులు అనుమతించరు. దీనివలన గొర్రెల మందలు, కాపరులు కనీస అవసరాల కొరకు ఎన్నో ఇబ్బందులు పడాల్సి వస్తుంది.

- వలసపోతున్న మార్గాలలోని కుంటలు, వీటి త్రాగునీటి సౌకర్యాన్నిస్తాయి. ఈ కుంటలు అపరిశుభ్రమైన పరాన్న జీవులతో కాలుష్యమవుతుంటాయి. వీటి ద్వారా అనేక రకాలయిన అంటువ్యాధులు గొర్రెల మందలలో సంక్రమిస్తాయి.

- వలస గొర్రెలలో పునరుత్పత్తి సామర్థ్యం, పుట్టే పిల్లలు మేలురకంగా కాకపోవడం వలన, తక్కువ బరువుతో పుట్టి, బలహీనంగా ఉండి, రోగాల బారిన పడి, మరణిస్తాయి. దీనికి కారణం – మేలు జాతి పొట్టేళ్ళ వినియోగించక పోవడం, క్రమ బద్ధంగా దాటించ లేకపోవడమే.

- వలసల్లో గొర్రెలు కొన్ని విషపూరిత మొక్కలను తిని విష ప్రభావానికి గురవుతాయి.
- వలస జీవాల మందల్లో ఆడజీవాలు, పొట్టేళ్ళతో పాటు, చూడితో ఉన్నవి, గొర్రె పిల్లల్లో కలిసి ఉన్నవి ఉంటాయి. కాని వీటి పోషణకు, కావలసిన పోషక విలువలతో కూడిన ఆహారం లభ్యంకాదు. ముఖ్యంగా పిల్లల మరణాలు అధికంగా ఉంటాయి.
- వీటి సమస్యలే కాక గొర్రెల మందలకు దొంగల వలన, తోడేళ్ళు, నక్కల లాంటి ఇతర జంతువుల వలన ప్రాణహాని జరుగుతున్నవి.
- వలస మార్గాలలో పశువైద్య సహాయం దొరకదు.
- పైన కనపరచిన సమస్యలతోపాటు, గొర్రెల కాపుదారులు తమ కుటుంబ సభ్యులతో పాటు పిల్లల్ని కూడా ఈ వలసలో వెళ్ళడం వలన వారి సామాజిక, ఆర్థిక పరిస్థితులు దెబ్బతింటాయి. ముఖ్యంగా ఈ కుటుంబాలలో నిరక్షరాశ్యత ఎక్కువగా ఉంది.

వలస సమయాలలో గొర్రెల యజమానులు తీసికోవాల్సిన జాగ్రత్తలు, మేలైన యాజమాన్య పద్ధతులు

- గొర్రెల మంద వలసపోకముందు తప్పనిసరిగా నట్టల మందును త్రాగించాలి. దీనివలన కొత్త ప్రదేశాలకు పోయినపుడు, అక్కడ నీరు మేతల నుంచి వచ్చే పరాన్న జీవుల బెడదనుండి రక్షించుకోవచ్చు. అలాగే వలసపోయి తిరిగి మంద ఇంటికి చేరేసరికి కనీసం 3-4 నెలల సమయం పడ్తుంది. ఈ కాలంలో వాటికి తగిన వైద్యసౌకర్యం ఉండదు. కనుక జీవాల శరీరంలోని పరాన్నజీవుల ప్రభావం ఎక్కువగా ఉండి, జీవాలు అనేకం చనిపోతాయి.
- ముందు జాగ్రత్త చర్యగా టీకాలు వేయించాలి. గొర్రెలలో వలసపోయినపుడు అంటువ్యాధులు వస్తే చేయగలిగిన వైద్యం కంటే వాటికి తగిన ధరకు అమ్మివేయడం మంచిది. దీనివలన గొర్రెల యజమానులు నష్టపోరు.
- గొర్రెల మందలో మంచి పిల్లలు పుట్టేందుకు పునరుత్పత్తి సామర్థ్యం పెంచేందుకు, పనికిరాని సామర్థ్యం లేని పోతులను గుర్తించి, వలస పోయే సమయంలో వాటి పురుషాంగాలను గోనెసంచులను కట్టి, వాటిని కేవలం

ఎదను కనుగొనే పోతులుగా (టీసరు) మాత్రం గానే ఉపయోగించాలి. మేలురకపు జాతిపోతులు ద్వారా ఆడ గొర్రెలను దాటించి మంచి మేలురకపు పిల్లల్ని మందలో అభివృద్ధి చెందేలా చూడాలి.

- సాధారణంగా చూడితో ఉన్న జీవాలను దూర ప్రాంతాలకు వలస పంపరు. వాటిని ఇంటి దగ్గరే మేపుతారు. కానీ తప్పనిసరి పరిస్థితుల్లో వీటిని వలసపోయే సమయంలో వలసపోయే గమ్యస్థానానికి ఏదైనా వాహనాల ద్వారా చేర్చాలి. ఎక్కువగా నడిపించరాదు.
- సాధారణంగా మందలలోని పెరిగే పొట్టేలు పిల్లలకు, చూడితో ఉన్న ఆడ జీవాలకు, పాలిచ్చే వాటికి ఎక్కువ సంపూర్ణ దాణా మిశ్రమాన్ని ఇవ్వాలి. కానీ దూర ప్రాంతాలకు పోయేటపుడు దాణా మిశ్రమం తయారు చేసి తీసుకుపోవడం వీలుకాకపోవచ్చు. దీనికోసం జొన్న, మొక్కజొన్న, రాగి, తవుడు లాంటి పదార్థాల మిశ్రమాన్ని తయారు చేసి, వాటికి మేపాలి. దీనివలన వలసలో కలిగే ఒత్తిడిని తట్టుకొంటాయి. పంట మిగులు పదార్థాల నుండి తయారుచేసిన సంపూర్ణ సమీకృత ఆహారాన్ని (Complete diet) ఈ వలసల్లో వినియోగించుకోవచ్చు.
- గొర్రెల కాపరులు వలసపోయే మార్గాన్ని, గ్రామాల్ని ముందుగా ఎంచుకోవాలి. ఎప్పటికప్పుడు సమాచారాన్ని సొంత గ్రామాలలోని కుటుంబాలకు తెలియజేయాలి.
- దొంగల బారినుంచి, అంటువ్యాధుల బారినుండి ఇతర జంతువుల వలన కలిగే ప్రమాదాల వలన అధిక మరణాలు సంభవించడం వలన ఎక్కువగా నష్టపోకుండా గొర్రెలకు భీమా సౌకర్యం కల్పించాలి. ప్రస్తుతం ఆంధ్రప్రదేశ్ ప్రభుత్వం భీమా కొరకు ఇస్తున్న రాయతీలను వినియోగించుకోవాలి.
- వేసవిలో వలస పోకముందే గొర్రెల శరీరం పైన ఉండే ఉన్నిని కత్తిరించాలి. వర్షాకాలంలో మరియు శీతాకాలంలో ఉన్నిని కత్తిరించకూడదు.
- వలసపోవునపుడు మందను ఎక్కువ దూరం నడవనీయరాదు. కాస్త విశ్రాంతి నిచ్చి మరలా మందలను తీసుకెళ్ళాలి.
- వీలైనంత వరకు రాత్రుళ్ళు, ఎండ తీవ్రత ఉండే మధ్యాహ్న సమయాలలో ప్రయాణం చేయరాదు.

- రాత్రిపూట గొర్రెల మందలు విశ్రాంతి తీసుకొనే సమయంలో చుట్టూ కంచె వేసి కాపాడుకోవాలి.

- వలసపోయే గొర్రెల గిట్టలను, ఎప్పటికప్పుడు పెరిగిన గిట్టలను పదునైన కత్తితో కత్తిరించాలి. లేకపోతే పెరిగిన గిట్టలకు గాయాలై గొర్రెలు కుటుంతాయి. ఎక్కువ దూరం నడవలేవు.

- జీవాల వలస సమయంలో అవి సక్రమంగా ఒక జట్టులా వెళ్ళేందుకు వీలుగా గొర్రెల మందకు నాయకునిలా కొన్ని మేకలను మందలో కలపాలి. దీనివలన గొట్టెలు విడివిడిగా తప్పించుకొని వెళ్ళకుండా కాపాడగలుగుతాయి. అలాగే మందలోని గొర్రె పిల్లలకు తగినంత పాలు తల్లి గొర్రెల నుండి దొరకనపుడు మేకపాలను వాడి వాటిని కాపాడుకోవచ్చు.

- వలసపోయే మార్గాల్ని ముందుగా ఎంచుకోవాలి. అక్కడ జబ్బులు లేవని నిర్ధారించుకుని వలసపోవచ్చు. మార్గంలో మేపు, నీరు లభ్యత ఉండేలా మార్గాన్ని ఎంచుకోవాలి.

- ప్రభుత్వపరంగా కొన్ని చర్యలను చేపట్టి, వలసపోయే గొర్రెల మందలను కూడా కాపాడవచ్చు.

- రాష్ట్రస్థాయిలో అనాదిగా గొర్రెల మందలు వలసపోయే మార్గాలు, రహదారులను గుర్తించాలి. ఈ దారులలో, వలసపోయే కాలంలో గ్రామీణ పశువైద్యశాలలను, లేదా సంచార పశువైద్య కేంద్రాలను నెలకొల్పాలి. పశువైద్య చికిత్సా శిబిరాలను నిర్వహించాలి.

- పశుగ్రాస సాగును అధికంగా చేపడుతూ, వ్యర్థ భుముల్లో పచ్చిక బయళ్ళ సాగును అధికం చేయాలి. 'సామాజిక పశుగ్రాస బ్యాంకు'లను స్థాపించి పశుగ్రాస విత్తన కొరతను నివారించొచ్చు.

- గొర్రెల పెంపకదారులలో ఇంకా ఉన్న మూఢనమ్మకాలను తొలగించి, ఆధునిక శాస్త్రీయ విజ్ఞానాన్ని వారికి అందజేయాలి.

- వలసలను కొంత మేరకు నివారించడానికి, షెడ్డులలో గొర్రెల పెంపకాన్ని ప్రోత్సహిస్తూ, ఇటువంటి విధానాల వలన ఉపయోగాల్ని తెలియజేస్తూ శిక్షణా కార్యక్రమాన్ని నిర్వహించాలి.
- గొర్రెల కాపుల కుటుంబాలలో నిరక్షరాస్యత పెరగకుండా, వారి సామాజిక, ఆర్థిక జీవన ప్రమాణాల్ని పెంచాలి.
- గొర్రెల కాపరులు వలసపోయే మందలలో తగిన పోషణ యాజమాన్యం మరియు ఆరోగ్య రక్షణలో తగిన జాగ్రత్తలు పాటిస్తూ తమ జీవనాన్ని ఆర్థికంగానూ, సామాజికంగానూ మెరుగ్గా రూపొందుకోవచ్చు.

★★★

శ్రీ వేంకటేశ్వర పశువైద్య విశ్వవిద్యాలయం

డా॥ వై.ఎస్.ఆర్. భవన్, తిరుపతి - 517 502, చిత్తూరు జిల్లా, ఆంధ్రప్రదేశ్, ఇండియా

ఫోన్: (0877) 2248006, 2248068, 2248155, 2248621

ఫ్యాక్స్ :(0877) 2249222 వెబ్‌సైట్ : www.svvu.edu.in